

МІНІСТЕРСТВО
ФІНАНСІВ
УКРАЇНИ

Інформація про фіскальні ризики та їх вплив на показники державного бюджету в 2021 році

підпункт 12¹ пункту 1 статті 38 Бюджетного кодексу України

Зміст

ВСТУП	3
ФІСКАЛЬНІ РИЗИКИ, ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ ЗМІНАМИ У МАКРОЕКОНОМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ	4
ФІСКАЛЬНІ РИЗИКИ, ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ УПРАВЛІННЯМ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ ТА ГАРАНТОВАНИМ ДЕРЖАВОЮ БОРГОМ	13
ФІСКАЛЬНІ РИЗИКИ, ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ ДІЯЛЬНІСТЮ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ	15
ФІСКАЛЬНІ РИЗИКИ, ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ НЕВИКОНАННЯМ ПЛАНУ НАДХОДЖЕНЬ ВІД ПРИВАТИЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО МАЙНА	31
ФІСКАЛЬНІ РИЗИКИ, ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ СФЕРОЮ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	32
ФІСКАЛЬНІ РИЗИКИ, ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ ФУНКЦІОНУВАННЯМ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ	34
ФІСКАЛЬНІ РИЗИКИ, ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ ЛІКВІДАЦІЄЮ НАСЛІДКІВ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ ТЕХНОГЕННОГО, ПРИРОДНОГО ТА ІНШОГО ХАРАКТЕРУ	35

ВСТУП

Ідентифікація фіскальних ризиків та вдосконалення практики управління ними з метою врахування їх впливу на бюджетні показники та вжиття заходів з мінімізації є важливим напрямом підвищення стійкості державних фінансів, забезпечення макроекономічної стабільності та повного і вчасного фінансування основних зобов'язань держави.

З початку 2020 року світова економіка стикнулася з впливом ефекту від поширення хвороби COVID-19, який став глобальним викликом та ударом для більшості країн, в тому числі й України. Введення карантину та безпрецедентних заходів безпеки так само негативно вплинуло на економічну ситуацію в країні та, відповідно, на виконання показників державного бюджету.

З метою передбачення фінансових ресурсів у державному бюджеті на поточний рік для вжиття ефективних заходів з нейтралізації негативних наслідків поширення коронавірусної інфекції COVID-19 та підтримки економічної активності в країні, Міністерством фінансів України підготовлено та прийнято Верховною Радою України зміни до Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік», якими передбачалось внесення змін як до дохідної частини бюджету, так й до видаткової.

У цьому документі, підготовленому відповідно до вимог підпункту 12¹ пункту 1 статті 38 Бюджетного кодексу України, зазначається про фіскальні ризики, до яких можуть бути чутливими державні фінанси в Україні у 2021 році (макроекономічні ризики, ризики, пов'язані із державним боргом та державними гарантіями, діяльністю суб'єктів господарювання державного сектору економіки, виконанням плану надходжень від приватизації державного майна, фінансовим сектором, сферою пенсійного забезпечення, ліквідацією наслідків надзвичайних ситуацій), та наводяться рекомендації щодо заходів, яких слід вживати органам державної влади та іншим інституціям з метою мінімізації впливу таких ризиків на бюджетні показники.

Оцінка фіскальних ризиків, які можуть виникнути у наступному році, пов'язані із реалізацією договорів, укладених в рамках державно-приватного партнерства, у тому числі концесійних договорів, не проводилась.

Так, у червні 2020 року укладено новий концесійний договір між Мінінфраструктури, Адміністрацією морських портів України та ТОВ «Рисоіл-Херсон» щодо передачі в концесію цілісного майнового комплексу, що забезпечує комплексне надання послуг у морському порту Херсон та включає майно державного підприємства «Херсонський морський торговельний порт», майно державного підприємства «Адміністрація морських портів України», а також об'єкти, спеціально збудовані відповідно до умов концесійного договору.

За результатами концесійного конкурсу щодо передачі в концесію цілісного майнового комплексу, що забезпечує комплексне надання послуг у спеціалізованому морському порту Ольвія та включає майно державного підприємства «Стивідорна компанія «Ольвія», майно державного підприємства «Адміністрація морських портів України», а також об'єкти, спеціально збудовані відповідно до умов концесійного договору, у серпні 2020 року підписано концесійний договір з переможцем конкурсу – катарською компанією «QTERMINALS W.L.L.».

При цьому щодо вказаних проектів державно-приватного партнерства державної підтримки не передбачено.

У разі запровадження проектів державно-приватного партнерства у 2021 році оцінку ризиків, пов'язаних із їх реалізацією та впливом на показники державного бюджету, буде проведено додатково.

ФІСКАЛЬНІ РИЗИКИ, ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ ЗМІНАМИ У МАКРОЕКОНОМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

1. Ризики макроекономічного прогнозу на 2020 рік

У березні 2020 року Україна, як і переважна більшість країн світу, зазнала суттєвого негативного шоку для економіки, що був спричинений обмежувальними заходами щодо запобігання виникненню і поширенню гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2.

Запроваджені карантинні заходи мали шоківий ефект для економік країн як з боку попиту (внаслідок падіння реальних доходів населення), так і пропозиції. Найбільш постраждали підприємства сфери послуг, був підірваний споживчий попит, погіршились споживчі і ділові настрої, знизилась обсяги глобальної торгівлі. Як результат, у другому кварталі 2020 року зафіксовано багаторічні мінімуми економічної активності як в розвинутих країнах, так і в країнах, що розвиваються, у тому числі і в Україні (рис. 1).

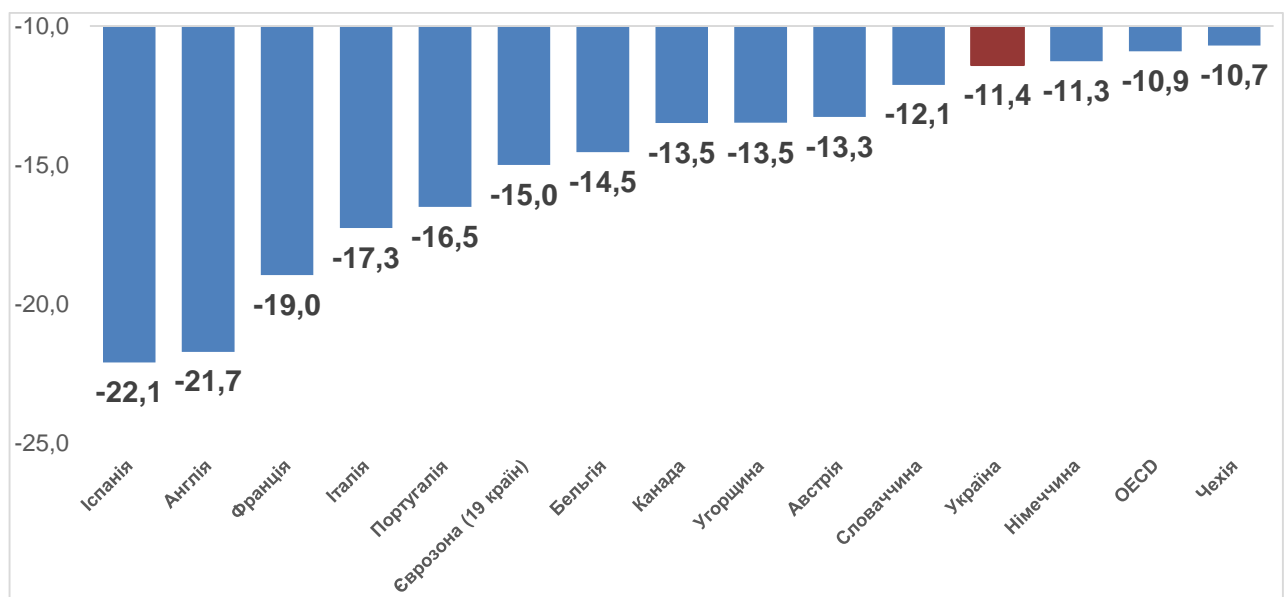

Рис.1. Динаміка падіння темпів реального ВВП у другому кварталі 2020 країн Європи та України

Ураховуючи шоківий вплив пандемії на світову економіку та торгівлю, її наслідки для економіки України, у березні 2020 року Урядом скориговано прогноз основних макроекономічних показників на 2020 рік, на основі якого внесено зміни до закону про Державний бюджет України на 2020 рік. Порівняння очікуваних Мінекономіки (станом на кінець липня) значень основних макроекономічних показників та прогнозу, затверджених Кабінетом Міністрів України у жовтні минулого року (під бюджет) і у березні поточного року (під зміни до бюджету), наведено у таблиці.

Назва показника	Постанова Уряду від 23.10.2019 № 883	Очікуване		Відхилення очікування (на 29.07.2020 від затвердженого в постанові Уряду № 883 (в одиницях)
		Базовий сценарій	Постанова Уряду від 29.03.2020 № 253	
Валовий внутрішній продукт:				
номінальний, млрд грн	4 510,8	3 985,5	3 975,2	-535,6
відсотків до відповідного періоду попереднього року	3,7	-4,8	-4,8	
Індекс споживчих цін:				
у середньому до попереднього року, %	6,4	6,8	2,8	-3,6
грудень до грудня попереднього року, %	5,5	11,6	5,9	0,4
Індекс цін виробників промислової продукції:				
у середньому до попереднього року, %	9,1	-	- 4,1	-13,2
грудень до грудня попереднього року, %	8,2	12	4,6	-3,6
Прибуток прибуткових підприємств, млрд грн	937,6	749,3	862,8	-74,8
Фонд оплати праці найманих працівників і грошове забезпечення	1352,2	1235,5	1136,0	-216,2
Сальдо торговельного балансу, визначене за методологією платіжного балансу, млн дол. США	-14 882	-8 289	-5 375,0	9 507
Експорт товарів та послуг (за методологією платіжного балансу), млн дол. США	68 642	59 911	58 468	-10 174
Експорт товарів та послуг, відсотків до відповідного періоду попереднього року	7,8	-5,5	-7,9	-15,7
Імпорт товарів та послуг (за методологією платіжного балансу), млн дол. США	83 524	68 200	63 843	-19 681
Імпорт товарів та послуг, відсотків до відповідного періоду попереднього року	8,0	-10	-16	-24
Обмінний курс гривні до долара США, грн за долар США:				
у середньому за період	27,0	30,0	27,0	0
на кінець періоду	27,5	29,5 [±2]	28,3 [±1]	0,8
Зовнішні умови				
Середньорічна ціна на нафту марки Brent, дол. США за барель	65,3 [±5]		42 [±5]	-23,3
Середньорічна ціна на імпортований природний газ, дол. США за 1 тис. куб. м	230 [±5]		125 [±5]	-105
Індекс світових цін на базові метали, середньорічний приріст/зниження, відсотків	1,8 [±2]		"-"13,8 [±2]	-15,6
Світова ціна на залізні руди, середньорічний приріст/зниження, відсотків	"-"12,5 [±3]		"-"1,2 [±2]	11,3
Світова ціна на добрива (мочевина), середньорічний приріст/зниження, відсотків	1,6 [±2]		"-"10,3 [±2]	-11,9
Світова ціна на кукурудзу, середньорічний приріст/зниження, відсотків	1,8 [±2]		"-" 5,9 [±2]	-7,7
Світова ціна на пшеницю, середньорічний приріст/зниження, відсотків	0,9 [±2]		"-"3,3 [±2]	-4,2
Валовий збір зернових, млн тонн	70,7		72,4	1,7

Джерело: Світовий банк, очікуване Мінекономіки

Зовнішні припущення

Одним з ключових глобальних наслідків поширення карантинних заходів стало суттєве зниження обсягів світової торгівлі (за попередніми оцінками Світової організації торгівлі у другому кварталі 2020 року до «мінус» 18.5% р/р) та погіршення цінової кон'юнктури на основних товарних ринках. Разом з тим, центральні банки розвинутих країн (в першу чергу ФРС, ЄЦБ та банк Японії) на самому початку пандемії (у березні – квітні 2020 року) вжили безпрецедентних заходів, запровадивши низку нових програм кількісного пом'якшення на фоні нульових або навіть від'ємних процентних ставок, метою яких була підтримка економіки шляхом стимулювання споживчого та інвестиційного попиту, а також стримування зростання безробіття. Це призвело до ослаблення курсу долару США по відношенню до основних валют світу (євро, ієни та швейцарського франку) на фоні поступового відновлення зростання цін на нафту та основні метали.

Ціни на окремі товарні групи вітчизняного експорту демонструють слабе зростання, зокрема ціни на пшеницю (Black Sea Wheat Futures) та квадратну заготовку (Steel Billet Spot FOB Black Sea) знаходяться на рівнях, які відповідають значенням початку 2020 року (графік 2). Ціни на кукурудзу (Black Sea Corn Futures) знаходяться на низькому рівні внаслідок падіння попиту з боку виробників біоетанолу.

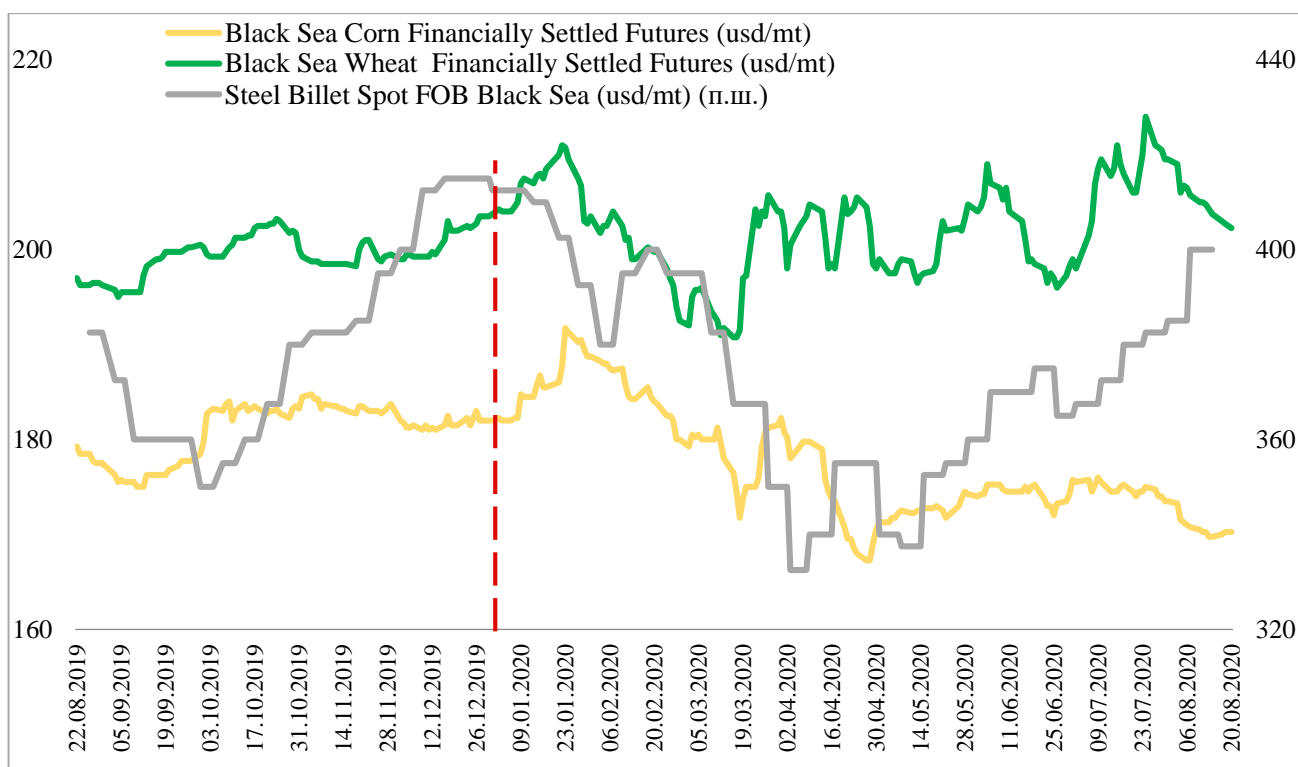

Рис. 2 Світові ціни на кукурудзу, пшеницю та квадратну заготовку

Випуск

Враховуючи високоймовірні негативні наслідки для економіки внаслідок введення обмежувальних заходів, що передбачені карантинном, прогноз реального ВВП на 2020 рік у березні 2020 року було переглянуто в бік зниження до «мінус» 4.8%. Очікувалось, що найбільше скорочення ВВП буде зафіксовано у другому кварталі 2020 року¹. По мірі поступового послаблення карантинних заходів в країні (обмеження запроваджується залежно від епідемічної ситуації в регіоні) економічна активність почне відновлення.

¹ За даними Держстату, реальний ВВП України у другому кварталі 2020 року продовжив скорочення, як порівняно з першим кварталом 2020 року на -9,9% так і до другого кварталу 2019 року (на -11,4% р/р).

З червня 2020 року є ознаки відновлення споживчого попиту, про що свідчить динаміка темпів приросту обороту роздрібною торгівлі: якщо у червні темпи приросту порівняно з травнем становили 1,4% м/м, то у липні поточного року – 12,1% м/м, а порівняно з липнем 2019 року – 8,5% р/р. Відновлення також демонструють окремі галузі промисловості.

Зовнішній сектор

Динаміка цін на основні товарні групи суттєво відрізняється від тих значень, що були враховані у припущеннях до макроекономічного прогнозу на 2020 рік (у жовтні 2019 року).

Очікується, що темпи експорту товарів знижуватимуться протягом 2020 року внаслідок більш суттєвого, ніж було враховано у припущеннях прогнозу, зниження індексу цін на базові метали та кукурудзу, а також внаслідок ризиків зниження глобального попиту на сировині товари та дещо нижчого врожаю зернових через менш сприятливі погодні умови.

Більш суттєве зниження очікується в динаміці імпорту товарів та послуг, що пояснюється подвійним ефектом як з боку ослаблення споживчого попиту в наслідок зниження економічної активності в країні, так і закриття кордонів, що суттєво ускладнює логістику, а також туризм. Крім того, ціни на енергоносії (зокрема нафту) залишаться на відносно низькому рівні насамперед внаслідок надлишку пропозиції через ослаблення світового попиту. Це буде відображатися на ціні на природній газ як через зниження попиту, так і зростання пропозиції, у тому числі внаслідок значних накопичених запасів.

Монетарні умови та інфляційний розвиток

Найбільша ступінь невизначеності на момент запровадження карантинних заходів була з припущенням щодо динаміки обмінного курсу гривні до долару США. Швидке зростання девальваційних очікувань в Україні на фоні стрімкого обмеження доступу до міжнародних ринків капіталу країнам з економікою, що розвивається (індекс MSCI Emerging Markets² у період з 06.03.2020 по 23.03.2020 знизився майже на 18%, що свідчить на відтік капіталу з країн, що розвиваються) сформувало припущення щодо значного ослаблення обмінного курсу гривні до долару США за підсумками 2020 року. Така курсова динаміка призвела б до зростання цін в наслідок дії «ефекту перенесення», який для України становить 0.45 – 0.50%³. Однак в результаті завчасно вжитих заходів, спрямованих на забезпечення макроекономічної та фінансової стабільності в країні, впровадження карантинних заходів мало обмежений ефект на вітчизняний фінансовий ринок та девальвацію обмінного курсу гривні до долару США. Цьому сприяло і швидке відновлення довіри інвесторів до ринків, що розвиваються (індекс MSCI повернувся до рівня докризових значень вже у червні 2020 року, коли почали виходити дані, які свідчили про швидке та потужне відновлення економіки Китаю). У підсумку це призвело до перегляду очікуваного середньорічного значення обмінного курсу гривні до долару США з 30 грн за долар США (припущення під уточнення прогнозу у березні 2020 року) до 27 грн за долар США (припущення під очікувані показники у липні 2020 року).

За умов зниження внутрішнього попиту, падіння світових цін (особливо на енергоносії) та на фоні помірної девальвації обмінного курсу, навіть в умовах порівняно м'яких монетарних умов (облікова ставка протягом року знижувалась з 11% станом на 31.01.2020 до 6% станом на 24.07.2020) динаміка індексу споживчих цін уповільнилась до 2.4% р/р.

2. Сценарії макроекономічного прогнозу на 2021 рік

Базовий сценарій прогнозу

З метою актуалізації прогнозу в умовах «рестарту» економіки після пандемії COVID-19, а також для врахування у прогнозі уточнених статистичних даних, зміни окремих як внутрішніх, так і зовнішніх припущень прийнято постанову Кабінету Міністрів України від 29.07.2020 № 671 «Про схвалення Прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2021 – 2023 роки».

² Індекс капіталізації фінансових ринків країн, що розвиваються у тому числі Китай, Тайвань, Корея, Бразилія, Південна Африка, Росія, Таїланд, Мексика.

³ У разі надмірних девальваційних процесів, як у період із лютого до квітня 2015 року (оновлені оцінки Національного банку станом на квітень 2020 року).

Прогноз враховує поточні зміни, що сталися останнім часом у законодавчій сфері, зокрема запровадження обігу землі сільськогосподарського призначення, незмінність обраного курсу на реформи та європейський вектор розвитку, що передбачає поглиблення зовнішньоекономічних відносин з країнами Європейського Союзу. При цьому враховуються реалії, які наразі склались у зовнішньоекономічному просторі, викликані наслідками пандемії, та їх вплив на зовнішньоекономічну діяльність України.

Починаючи з 2021 року, передбачається поступове відновлення економіки з переходом до зростання та формування якісного підґрунтя для сталого економічного розвитку в середньостроковій перспективі з урахуванням проведення основних реформ та збереження фінансової стабільності. Акцент у реформах буде зроблений у короткостроковій перспективі на стимулюванні розвитку економіки у постпандемічний період шляхом державної підтримки створення нових робочих місць, підтримки розвитку малого і середнього бізнесу, захисту інтересів вітчизняних виробників як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. У середньостроковій перспективі реформи будуть спрямовані на усунення існуючих «слабких місць» в економіці України та виявлених структурних невідповідностях з метою забезпечення прискорення економічного зростання, а також на створення умов для розвитку виробництв, які матимуть найбільший позитивний ефект від цифровізації економіки.

Продовжуватиметься активна співпраця з міжнародними фінансовими організаціями та країнами-партнерами у напрямі залучення кредитних коштів для впровадження пріоритетних державних інвестиційних проектів.

У разі успішного проведення реформ і заходів Україна в середньостроковій перспективі має забезпечити підґрунтя для сталого позитивного економічного розвитку, максимально посилити рівень інтеграції із вагомими торговельними партнерами та розпочати перехід від сировинної спрямованості економіки до більш складних виробництв із високим ступенем доданої вартості.

За базовим сценарієм у 2021 році прогнозується:

- зростання ВВП на рівні 4,6 %;
- зростання ІСЦ (у розрахунку грудень до грудня) на рівні 7,3 %;
- обсяг прибутку прибуткових підприємств на рівні 911 млрд гривень;
- обсяг фонду оплати праці найманих працівників і грошового забезпечення військовослужбовців на рівні 1 417 млрд гривень;
- рівень безробіття на рівні 9,2 %;
- зростання обсягу експорту товарів та послуг на 2,9 %;
- зростання обсягу імпорту товарів та послуг на 10,6 %.

Альтернативні сценарії економічного розвитку

Відповідно до норм Бюджетного кодексу в частині здійснення загальної оцінки фіскальних ризиків, зокрема, пов'язаних із змінами у макроекономічному середовищі, Прогноз на 2021 – 2023 роки містить оцінку можливих альтернативних сценаріїв розвитку для України, які, як і базовий сценарій, сформовано з врахуванням наслідків поширення коронавірусної інфекції COVID-19. При цьому розглядається два протилежних альтернативних сценаріїв:

- оптимістичний, який передбачає, що, завдяки заходам, які активно застосовуються по всьому світу, вдасться швидко подолати поширення коронавірусної інфекції COVID-19, а досвід, здобутий за період боротьби з пандемією, та якісна переоцінка системи цінностей суттєво позначиться на економічних зв'язках та розподілі грошових потоків;

- кризовий, який передбачає розгортання другої хвилі поширення коронавірусної інфекції COVID-19 та, як наслідок, помірне відновлення світової економіки або навіть глобальну фінансово-економічну кризу, про яку попереджають ряд міжнародних й вітчизняних експертів.

Особливості /відмінності альтернативних сценаріїв прогнозу

Сценарії	Особливість/Відмінність	Ймовірність справдження	Оцінка експертів*
ОПТИМІСТИЧНИЙ	Швидке подолання поширення коронавірусної інфекції COVID-19 завдяки заходам, які активно застосовуються по всьому світу. Досвід, здобутий за період боротьби з пандемією, та якісна переоцінка системи цінностей суттєво позначиться на економічних зв'язках та розподілі грошових потоків	Малоймовірна	близько 10 % опитаних експертів вважають, що відсутній ризик виникнення інших хвиль пандемії COVID-19 в світі у 2020 – 2021 роках
КРИЗОВИЙ	Розгортання інших хвиль поширення коронавірусної інфекції COVID-19 (у тому числі запровадження упродовж 2021 року карантинних заходів) та, як наслідок, помірне відновлення світової економіки або навіть розгортання глобальної фінансово-економічної кризи . Погіршення розвитку динаміки вітчизняної економіки , зважаючи на високу залежність України від зовнішньої економічної кон'юнктури. В основному розвиток економіки характеризуватиметься падінням зовнішньоекономічної та виробничої діяльності основних видів промисловості, звуженням вітчизняного ринку фінансових послуг, прискореними інфляційними та девальваційними процесами, погіршенням купівельної спроможності населення та низькою інвестиційною активністю в країні.	Значна ймовірність	близько 60 % в опитаних експертів вважають що у 2020 роках вірогідність реалізації ризику виникнення інших хвиль пандемії COVID-19 в світі є високою, а у 2021 році близько чверті експертів вважають високою вірогідність реалізацію цього ризику.

Джерело: Мінекономіки.

* Оцінка реалізації зовнішнього ризику «Виникнення інших хвиль пандемії COVID-19 в світі» відповідно до опитування, що проводилось Мінекономіки в рамках проведення Консенсус-прогнозу «Вплив COVID-19 на економіку і суспільство – постпандемічний розвиток». У 2022 – 2023 роках вірогідність реалізації та вплив цього ризику на економіку країни експертами була оцінена як малоймовірна.

За оптимістичним сценарієм, прогнозується прискорене зростання економіки, починаючи з 2021 року, що дозволить наприкінці 2023 року перевищити рівень розвитку 2019 року на 11 % (за базовим сценарієм – на 8,7 %). У середньому за 2021 – 2023 роки зростання ВВП прогнозується на рівні 5,2 % щороку з прискоренням зростання до 5,6 % у 2023 році (за базовим сценарієм у середньому на 4,5 %).

Основною відмінністю цього сценарію від базового є припущення, що більшість країн досить швидко подолають негативні наслідки пандемії, що дозволить динамічніше розвиватись світовій економіці. Більш інтенсивно, ніж у базовому сценарії, зростаючий попит та ціни сприятимуть розвитку експортоорієнтованих виробництв України.

Так само за цим сценарієм очікується, що і внутрішня економічна система, завдяки запровадженим заходам підтримки, вийде з пандемії з меншими втратами і швидше адаптується до нових постпандемічних умов розвитку.

За таких умов збалансований розвиток сприятиме утриманню інфляції у тренді дещо нижчому ніж за базовим сценарієм. У цілому за 2021 – 2023 роки середньорічний рівень споживчих цін (у розрахунку грудень до грудня попереднього року) прогнозується в середньому за період на рівні 6,2 % з урахуванням уповільнення інфляції до 5,2 % у 2023 році (за базовим сценарієм – до 5,3 %).

Альтернативний кризовий сценарій розвитку базується на припущеннях щодо розгортання інших хвиль поширення коронавірусної інфекції (у тому числі і упродовж 2021 року, коли можливе поновлення необхідності запровадження карантинних заходів в країні), та, як наслідок, входження світової економіки у затяжну рецесію. З огляду на значну

експортоорієнтованість економіки України, низький попит та ціни на світових ринках зумовлять уповільнення порівняно з базовим сценарієм темпів зростання експорту товарів та послуг (до 1,9 % в 2021 – 2023 роках у середньому за період проти 5,8 % за базовим сценарієм) у разі уповільнення зростання імпорту (до 2,2 % проти 10,6 % відповідно).

У зв'язку із низкою внутрішніх проблем, що обумовлює пандемія, більшість іноземних компаній відкладуть на деякий час плани експансії на ринки, що розвиваються, через високий ризик інвестування. Як результат, чистий притік прямих іноземних інвестицій прогнозується у 2 рази менше, ніж за базовим сценарієм (на рівні 2 млрд дол. США у середньому за 2021 – 2023 роки порівняно з 4,1 млрд дол. США за базовим сценарієм) з урахуванням можливого продовження динаміки 2020 року щодо чистого їх відпливу в 2021 році.

Зниження обсягів надходження прямих іноземних інвестицій та зовнішніх фінансових ресурсів формуватиме девальваційний тиск на гривню, що ускладнить завдання утримання макроекономічної стабільності, а також негативно позначатиметься на темпах проведення реформ. За таких умов передбачається проведення економічної політики, спрямованої в основному на вирішення поточних проблем, що буде виражатися у протидії поточним ознакам нестабільності, підтримці попиту населення та необхідності подолання наслідків пандемії, що, відповідно, чинитиме тиск на бюджет.

Доступ до внутрішніх довгих фінансових ресурсів також залишатиметься тривалий час обмеженим. Отже, за цим сценарієм інвестиційна стагнація вестиме до падіння попиту на інвестиційну продукцію на внутрішньому ринку, сповільнюватиме адаптацію економіки до функціонування в умовах нової хвилі пандемії та зменшуватиме потенціал розвитку країни у майбутньому.

За таких умов за цим сценарієм прогнозується вище зростання споживчих цін, ніж за базовим сценарієм (у середньому за рік на рівні 7,9 %). Суттєвий внесок додадуть високі інфляційні очікування населення через панічні настрої, особливо на продовольчому ринку. Крім того, негативний вплив справлятиме недостатність обсягів пропозиції товарів внаслідок зменшення імпортової пропозиції через розгортання кризових явищ у світі.

Водночас міграційні потоки робочої сили, особливо до країн ЄС, незважаючи на наявний попит, будуть обмежені більш тривалий період, відповідно, частина мігрантів не зможе повернутись до роботи за межами України. Це, з урахуванням тимчасового збільшення безробітних за рахунок тих, хто втратить роботу під час карантину, впливатиме не лише на рівень безробіття в Україні, а також сповільнюватиме зростання обсягу грошових переказів із-за кордону.

Збереження низької інвестиційної активності в умовах практичного вичерпання традиційних джерел економічного зростання та складні зовнішні умов розвитку (за даними Всесвітньої Організації Торгівлі за песимістичний сценарієм за підсумками 2022 року передбачається лише часткове відновлення обсягів світової торгівлі порівняно з допандемічним її рівнем) стануть основними факторами, які стримуватимуть розвиток економіки.

Як наслідок, за підсумками 2023 року не дасться вийти на допандемічний рівень розвитку. Реальний ВВП становитиме лише 94 – 95 % рівня 2019 року, в той час як за базовим сценарієм наприкінці 2023 року прогнозується перевищення рівня розвитку 2019 року на 8,7 %. За цим сценарієм прогнозується падіння ВВП у 2021 році на рівні 4 – 5 % з подальшим помірним зростанням у середньому за 2022 – 2023 роки на рівні 1,8 % щороку (за базовим сценарієм на 4,5 % відповідно).

Окремі макроекономічні ризики (шоки)

Основні ризики макроекономічного середовища та оцінка їх впливу на основні макроекономічні показники

Окрім альтернативних сценаріїв розвитку економіки, можуть мати місце і окремі шоки макроекономічного середовища. Порівняння основних ризиків, які були визначені прогнозом економічного та соціального розвитку на 2020 – 2022 роки та прогнозом економічного та соціального розвитку на 2021 – 2023 роки⁴ свідчить, що їх перелік за економічною суттю,

⁴ Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 29.07.2020 № 671

характером та напрямом впливу на макроекономічні показники дещо змінився (таблиця 3), зокрема суттєвий негативний шок для економіки може бути спричинений погіршенням умов зовнішнього фінансування та зростанням безробіття. Водночас ризик різкого зростання цін на енергоносії (зокрема, на нафту), який був актуальним у попередньому прогнозі, у короткостроковій перспективі є малоімовірним.

Матриця основних шоків макроекономічного середовища та оцінка їх впливу на ВВП у 2019 – 2020 роках

№ з/п	Ризики, які були визначені у 2019 році на 2020 рік	Ризики, які визначені у 2020 році на 2021 рік
1	Зростання цін на нафту марки Brent до 100 дол. США за барель на світових енергетичних ринках у 2020 році Оцінка впливу – «мінус» 0,6 в. п.	-
2	Повномасштабна реалізація проекту «Північний потік-2» та «Турецький потік» (введення в експлуатацію даних трубопроводів можливе у 2020 році) Оцінка впливу «мінус» 0,6 в. п.	Зниження обсягів транзиту природного газу з Російської Федерації територією України (з 65 млрд м ³ у 2020 році до 40 млрд м ³ у 2021 році згідно з умовами укладеної угоди) Оцінка впливу «мінус» 0,6 в. п.
3	Посилення гібридних загроз національній економіці з боку Російської Федерації Оцінка впливу «мінус» 0,3 в. п.	Посилення гібридних загроз національній економіці з боку Російської Федерації Оцінка впливу «мінус» 0,2 в. п.
4		Формування суттєвого дисбалансу на ринку праці, скорочення зайнятості Оцінка впливу «мінус» 1,1 в. п.
5		Дефіцит зовнішнього фінансування та звуження доступу до міжнародних ринків капіталів Оцінка впливу «мінус» 0,7 в. п.
6	Отримання низького урожаю зернових культур у 2020 році Оцінка впливу «мінус» 0,6 в. п.	Отримання низького врожаю зернових культур. Оцінка впливу «мінус» 0,9 в. п.

Джерело: розрахунки Мінекономіки.

Аналіз впливу шоків макроекономічного середовища на бюджетні показники

Оцінку впливу агрегованих макроекономічних показників на зміну бюджетних показників було проведено за допомогою коефіцієнтів еластичностей окремих статей зведеного бюджету за реальним ВВП (у %) (див. таблицю).

Коефіцієнти еластичності окремих видів доходів бюджету за ВВП (у %)

Змінні	Україна*		Довідково: еластичність показників у наслідок зміни ВВП на 1% для країн ОЕСР **
	Еластичність показника в наслідок зміни ВВП на 1% (в короткостроковому періоді)	Еластичність показника в наслідок зміни ВВП на 1% (в довгостроковому періоді)	
Доходи бюджету	0,7	1,2	-
ПДФО	0,7	0,9	1,3
ПДВ на імпорт	1,2	2,7	1,0
Податок на прибуток підприємств	1,6	1,7	1,5
Ввізне мито	1,7	0,9	1,0
Акцизний податок	0,7	0,6	1,0

Джерело: * - Vdovychenko A. Estimating the Fiscal Impulse in Ukraine Visnyk of the National Bank of Ukraine No. 245 (2018)

** - Girouard N., André C. (2005). Measuring Cyclicallyadjusted Budget Balances for OECD Countries. OECD Economics Department Working Papers, No. 434.

Оцінки впливу зміни реального ВВП на окремі агреговані бюджетні показники за кожним з шоків представлені у таблиці. Зазначена оцінка є попередньо-орієнтованим розрахунком впливу виключно зміни реального ВВП на дохідну частину бюджету без врахування впливу інших чинників, виходячи із значення коефіцієнтів еластичності для кожного виду доходів за ВВП розрахованих для України за 2004 – 2016 роки.

Ефект зміни бюджетних показників у 2021 році у випадку реалізації ризиків у макроекономічному середовищі (у млрд грн)*

Змінні	Формування суттєвого дисбалансу на ринку праці, скорочення зайнятості	Дефіцит зовнішнього фінансування та звуження доступу до міжнародних ринків капіталів	Зниження обсягів транзиту природного газу з Російської Федерації територією України**	Отримання низького урожаю зернових культур	Посилення гібридних загроз національній економіці з боку Російської Федерації
Доходи бюджету	-10,6	-6,7	-5,8	-8,7	-1,9
ПДФО	-2,3	-1,4	-1,2	-1,9	-0,4
ПДВ на імпорт	-4,0	-2,6	-2,2	-3,3	-0,7
Податок на прибуток підприємств	-1,9	-1,2	-1,0	-1,6	-0,3
Ввізне мито	-0,5	-0,3	-0,3	-0,4	-0,1
Акцизний податок	-0,6	-0,4	-0,3	-0,5	-0,1

Джерело: розрахунки Мінфіну.

*- порівняно з базовим сценарієм;

** - зниження обсягів транзиту природного газу з Російської Федерації територією України з 65 млрд м³ у 2020 році до 40 млрд м³ у 2021 році згідно з умовами укладеної угоди між Україною та РФ про транзит природного газу територією України.

Для відслідковування та мінімізації впливу макроекономічних ризиків на бюджет статтею 52 Бюджетного кодексу України передбачено механізм проведення оцінки відповідності основних макроекономічних показників показникам, врахованим у розрахунках бюджету. Зокрема, визначено підстави для внесення змін до бюджету в разі відхилення основних макроекономічних показників від прогнозу.

ФІСКАЛЬНІ РИЗИКИ, ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ УПРАВЛІННЯМ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ ТА ГАРАНТОВАНИМ ДЕРЖАВОЮ БОРГОМ

Впровадження виваженої фіскальної політики та підвищення ефективності управління державним боргом позитивно вплинули на динаміку боргу. Станом на кінець 2019 року відношення державного боргу до ВВП становить близько 44,3%, а державного та гарантованого державою боргу до ВВП – 50,3%.

У червні 2019 року Уряд постановою № 473 схвалив Середньострокову стратегію управління державним боргом на 2019 – 2022 роки. Очікувалось, що в результаті визначеного Стратегією плану дій на поточний та наступні три роки відношення боргу до ВВП, що на кінець 2018 року становило 52,3%, не перевищить 43% до кінця 2022 року. Разом з цим Стратегією передбачено досягнення не тільки кількісних, а і якісних цілей, спрямованих на зниження ризиків державного боргу.

Розроблення Стратегії управління державним боргом на середньостроковий період здійснюється відповідно до вимог частини десятої статті 16 Бюджетного кодексу України щорічно до 01 червня з урахуванням показників, визначених Бюджетною декларацією та законом про Державний бюджет України. Через поширення гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, та його наслідки для фінансових ринків та економічних прогнозів, розроблення Стратегії у 2020 році зупинено Законом України від 13.04.2020 № 553-IX «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік» (абзац третій пункту 2 Прикінцевих положень), що набрав чинності 18 квітня 2020 року.

Таблиця 1

Основні фіскальні ризики у сфері управління державним боргом у 2021 році

Вид ризику	Оцінка	Опис
Бюджетний ризик	помірний	Може реалізуватись через збільшення річного планового показника дефіциту державного бюджету та невиконання плану надходжень від приватизації державного майна.
Валютний ризик	значний	Темпи девальвації національної валюти очікуються помірні, однак питома вага державного боргу в іноземній валюті, що перевищує 60%, все ще демонструє значний валютний ризик.
Відсотковий ризик	низький	Частка державного боргу з фіксованою ставкою очікується на рівні не менше 70 % (на кінець 2019 року становила 77,6%).
Ризик ліквідності	помірний	Очікується, що залишок коштів на єдиному казначейському рахунку дозволить вчасно проводити платежі за державним боргом, а обсяг міжнародних резервів України буде достатнім для виконання зобов'язань України та поточних операцій Уряду і Національного банку.
Ризик рефінансування	значний	Значне навантаження за борговими платежами все ще припадає на 2019 – 2022 роки внаслідок необхідності погашення державного боргу перед МВФ та за частиною випусків ОЗДП, а також у зв'язку зі значними обсягами випуску короткострокових ОВДП 2018 – 2019 років. Негативний вплив спалаху вірусу COVID-19 спричинив вимушений перехід Мінфіну до випуску на внутрішньому ринку більш короткострокових інструментів (3 та 6 місяців) та, відповідно, зростання витрат на погашення державного боргу, що зі свого боку потребуватиме забезпечення рол-оверу випущених інструментів як в національній, так і в іноземних валютах.

Мінфін робить такі кроки для мінімізації найбільш критичних ризиків:

- розвиток внутрішнього ринку державних цінних паперів;
- рефінансування шляхом залучення нових запозичень з довшим строком до погашення, що зменшить погашення в зазначені роки (включно із залученням пільгових запозичень від МФО та ЄС);
- проведення активних боргових операцій.

Станом на 31.12.2019 гарантований державою борг становив 236,93 млрд грн, або 5,9 % ВВП (в тому числі борг Національного банку перед МВФ 170,6 млрд грн, або 7,2 млрд дол. США). Більшість державних гарантій надаються за зовнішніми позиками, а тому містять валютно-курсові ризики.

Фактично у 2019 році за рахунок коштів загального фонду здійснено витрати, пов'язані з виконанням державою гарантійних зобов'язань, в сумі 1754,1 млн грн, в тому числі:

- за зобов'язаннями Харківське КБ з машинобудування – 23,2 млн грн;
- за зобов'язаннями ПАТ «Лисичанськвугілля» – 387 млн грн (або 15,1 млн дол. США);
- за зобов'язаннями ДП «Укркосмос» – 1343,8 млн грн (або 49,9 млн дол. США).

Законом про державний бюджет на 2020 рік планові витрати, пов'язані з виконанням державою гарантійних зобов'язань, визначені в сумі 1,6 млрд гривень.

Проектом закону про державний бюджет на 2021 рік передбачаються витрати, пов'язані з виконанням державою гарантійних зобов'язань, в сумі 4,9 млрд грн, зокрема стосовно позик, наданих ДП «Київський бронетанковий завод» – 82,6 млн грн, ДП «Шепетівський ремонтний завод» – 292,3 млн грн, ДП «Житомирський бронетанковий завод» 921,8 млн грн, ДП «Львівський бронетанковий завод» – 267,6 млн грн, ПрАТ «Кузня на Рибальському» – 43,1 млн грн, ПАТ «Державна продовольчо-зернова корпорація України» – 3 294,6 млн гривень.

У 2021 році на виконання державного бюджету можуть вплинути фіскальні ризики, що спричинені високою часткою витрат за державним боргом. На 2019 – 2022 роки припадають пікові платежі з погашення та обслуговування державного боргу, в основному через початок погашення ОЗДП, випущених у 2014 – 2016 роках під гарантію США та у 2015 році внаслідок реструктуризації державного та гарантованого державою зовнішнього боргу, а також через значні платежі за кредитами МФО (в основному перед МВФ) та за ОВДП, номінованими як в національній, так і в іноземних валютах. Ризики державного боргу можуть посилюватись в разі ускладнення доступу України до міжнародних ринків капіталу.

Разом з цим у 2020 році одним з головних чинників формування економічної діяльності виявився фактор пандемії COVID-19. Заходи, які здійснювались для стримування поширення пандемії, спричинили уповільнення економічного розвитку в Україні та практично у всіх державах світу, що має наслідком виклики у вигляді падіння ВВП, потреби у додатковому бюджетному фінансуванні відповідних заходів при значному загальному зменшенні надходжень до бюджету.

Зростання рівня дефіциту державного бюджету з 2% ВВП у 2019 році до затверджених 7,5% на 2020 рік та планових 6% у 2021 році, а також продовження тенденції недовиконання плану приватизації неминуче ведуть до зростання обсягу державних запозичень, і, як наслідок, обсягу державного боргу та витрат на його обслуговування.

Збільшення рівня дефіциту державного бюджету у середньостроковій перспективі та його фінансування практично лише за рахунок боргових джерел призведе до збільшення обсягу платежів, пов'язаних із обслуговуванням та погашенням державного боргу, які вже складають лівову частку витрат загального фонду державного бюджету.

Стрімке зростання показників дефіциту державного бюджету та обсягу державного боргу, які є одними із найважливіших індикаторів для партнерів, інвесторів, МФО, урядів інших країн та рейтингових агенцій, збільшення якого навіть на кілька відсоткових пунктів є важливим сигналом, неминуче призведе до численних негативних наслідків для державного бюджету, української економіки та держави в цілому.

З огляду на ситуацію, що склалась на ринках капіталу у 2020 році та ймовірність другої хвилі поширення коронавірусу, існує потенційний ризик недовиконання плану державних запозичень у 2020 – 2021 роках для фінансування збільшеного дефіциту державного бюджету, що може спричинити необхідність скорочення видатків державного бюджету.

Відхилення макроекономічних параметрів, зокрема ВВП та курсу національної валюти по відношенню до іноземних валют, від прогнозних матиме вплив на показники державного боргу та гарантованого державою боргу, оскільки рівень державного та гарантованого державою боргу, дві третини якого номіновано в іноземній валюті, є чутливим до змін валютного курсу та зовнішнього середовища.

Також у 2021 році лишається актуальним потенційний ризик, пов'язаний зі збільшенням обсягу державного боргу, зумовлений необхідністю державної підтримки банківської системи шляхом капіталізації державних банків та Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, а також суб'єктів господарювання державного сектору шляхом як капіталізації, так і надання державних гарантій за їх борговими зобов'язаннями.

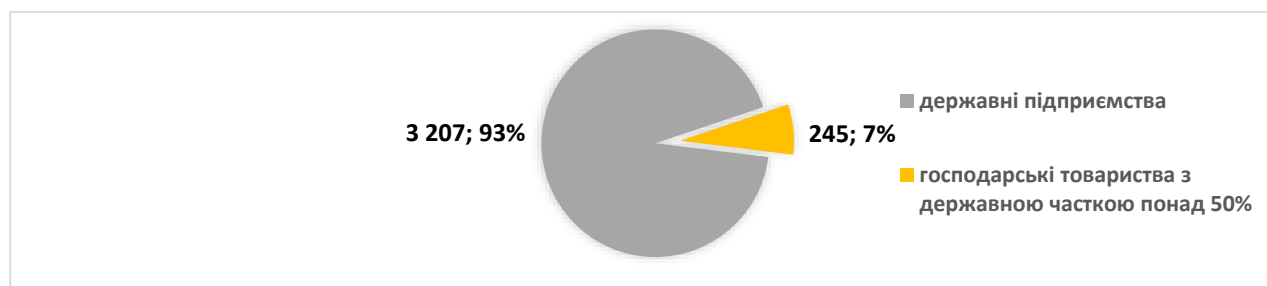
Для мінімізації фіскальних ризиків, пов'язаних із управлінням державним боргом та гарантованим державою боргом, є необхідним:

- повернення до практики дотримання фіскальних правил, визначених Бюджетним кодексом України, в першу чергу – обмеження на дефіцит державного бюджету у 3% до ВВП;
- збільшення частки державного боргу у національній валюті;
- продовження середнього строку до погашення і забезпечення рівномірного графіка погашення державного боргу;
- обмеження надання державних гарантій виключно для реалізації інвестиційних проєктів із забезпеченням контролю за їх впровадженням;
- залучення довгострокового пільгового фінансування від міжнародних фінансових організацій, зокрема МВФ, МБРР та ЄС;
- продовження розвитку системних та довгострокових відносин із інвесторами.

ФІСКАЛЬНІ РИЗИКИ, ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ ДІЯЛЬНІСТЮ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

2.1 Загальний огляд суб'єктів господарювання державного сектору економіки

За даними Єдиного реєстру об'єктів державної власності, станом на 01.01.2020 в Україні налічувалось 3 452 суб'єкта господарювання державного сектору економіки (державні підприємства, їх об'єднання, дочірні підприємства та господарські товариства, державна частка у статутному капіталі яких перевищує 50 %), у тому числі 177 знаходились на тимчасово окупованій території – Автономній Республіці Крим.

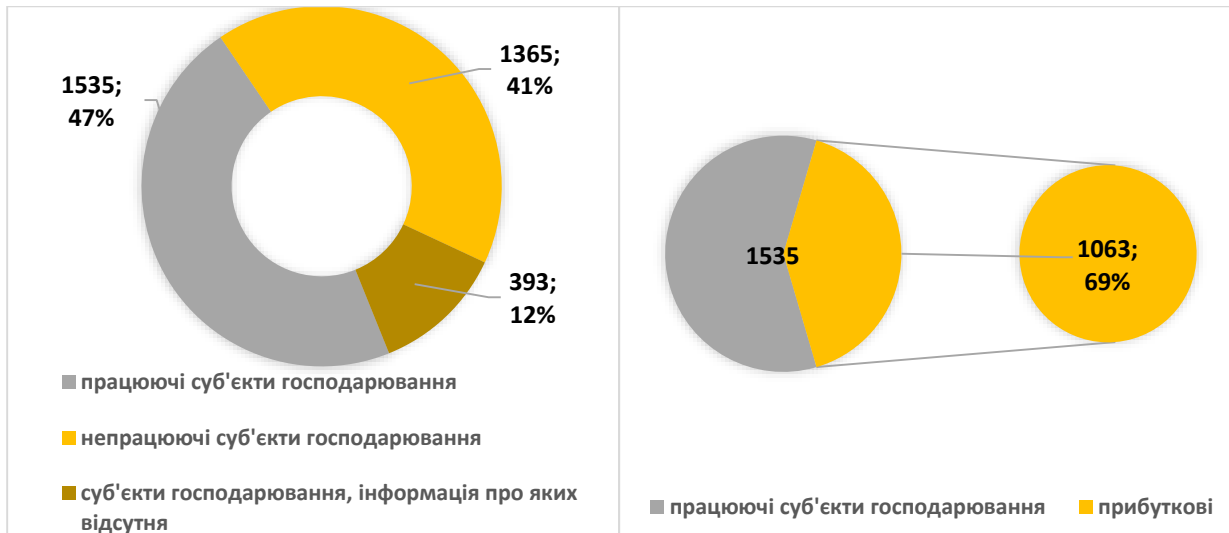
Джерело: ФДМУ.

Управління об'єктами державної власності здійснюється Кабінетом Міністрів України та уповноваженими ним органами, іншими суб'єктами, визначеними Законом України «Про управління об'єктами державної власності», відповідно до повноважень щодо реалізації прав держави як власника таких об'єктів, пов'язаних з володінням, користуванням і розпорядженням ними, у межах, визначених законодавством України.

Головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що реалізує державну політику в сфері управління об'єктами державної власності, є Мінекономіки.

За результатами проведення Мінекономіки єдиного моніторингу ефективності управління об'єктами державної власності за 2019 рік, загальна кількість суб'єктів господарювання державного сектору економіки (далі – суб'єкти господарювання) станом на 01.01.2020 становила

3 293, у тому числі: 1 535 – працюючі (з них прибуткові – 1063), 1 365 – непрацюючі, інформація про 393 суб'єкта господарювання відсутня.

Джерело: Мінекономіки.

Сумарний фінансовий результат діяльності суб'єктів господарювання у 2019 році становив 52,1 млрд грн чистого прибутку.

Найбільший розмір чистого прибутку у 2019 році отримало АТ «НАК «Нафтогаз України» (50,7 млрд грн), найбільший розмір збитку – АТ «Укртрансгаз» (23,6 млрд гривень).

Загальна вартість активів суб'єктів господарювання станом на 01.01.2020 становила 1 549,0 млрд гривень.

Середньооблікова кількість штатних працівників суб'єктів господарювання у 2019 році становила 723 584 особи, середньомісячна заробітна плата – 12,8 тис. гривень.

Джерело: Мінекономіки.

Питома вага суб'єктів господарювання державного сектору економіки в складі економіки України за 2019 рік становила 8,3% та зменшилась порівняно із 2018 роком на 0,6%, зокрема зменшення питомої ваги за кількістю суб'єктів господарювання становило 0,1%, зменшення питомої ваги у чистому доході (виручці) від реалізації продукції – 0,6%, зменшення питомої ваги за середньою вартістю активів – 1,4%.

За даними Державної податкової служби України суб'єктами господарювання державного сектору економіки у 2019 році сплачено до державного бюджету податків, зборів та інших

платежів (без урахування дивідендів та митних платежів) на загальну суму 107,4 млрд грн, або 13% від загальної суми платежів, яка сплачена всіма суб'єктами господарювання до державного бюджету у 2019 році.

Джерело: ДПС.

Найбільшими платниками податків, зборів та інших платежів до державного бюджету у 2019, зокрема були: АТ «Укргазвидобування», АТ «НАК «Нафтогаз України», ДП НАЕК «Енергоатом», ПАТ «Укрнафта», АТ «Укрзалізниця», АТ «Укртрансгаз» та ПрАТ «Укренерго».

Сума сплачених вказаними суб'єктами господарювання до державного бюджету податків, зборів та інших платежів у 2019 році становила 77,2 млрд грн, або близько 72% загальної суми надходжень до державного бюджету від суб'єктів господарювання державного сектору економіки.

Можливе погіршення фінансового стану зазначених підприємств, а також матеріалізація ризиків у їх діяльності може призвести до значного зменшення податкових та неподаткових платежів до бюджетів, зокрема частини чистого прибутку (дивідендів), порівняно із запланованим обсягом.

2.2 Оцінювання фіскальних ризиків діяльності суб'єктів господарювання, з якими можуть бути пов'язані найбільші фіскальні ризики

Оцінювання фіскальних ризиків діяльності суб'єктів господарювання здійснюється Міністерством фінансів України відповідно до Методики оцінювання фіскальних ризиків, пов'язаних з діяльністю суб'єктів господарювання державного сектору економіки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 11.01.2017 № 7.

Міністерство фінансів України відповідно до вимог вказаної Методики визначає перелік суб'єктів господарювання, з якими можуть бути пов'язані найбільші фіскальні ризики (далі – Перелік), до якого у 2020 році включено 22 суб'єкта господарювання (див. додаток 1).

До Переліку увійшли суб'єкти господарювання, що є великими платниками податків, мають значні обсяги активів, запозичення, отримані під державні гарантії, зобов'язання за кредитами в іноземній валюті, а також потребують державної підтримки.

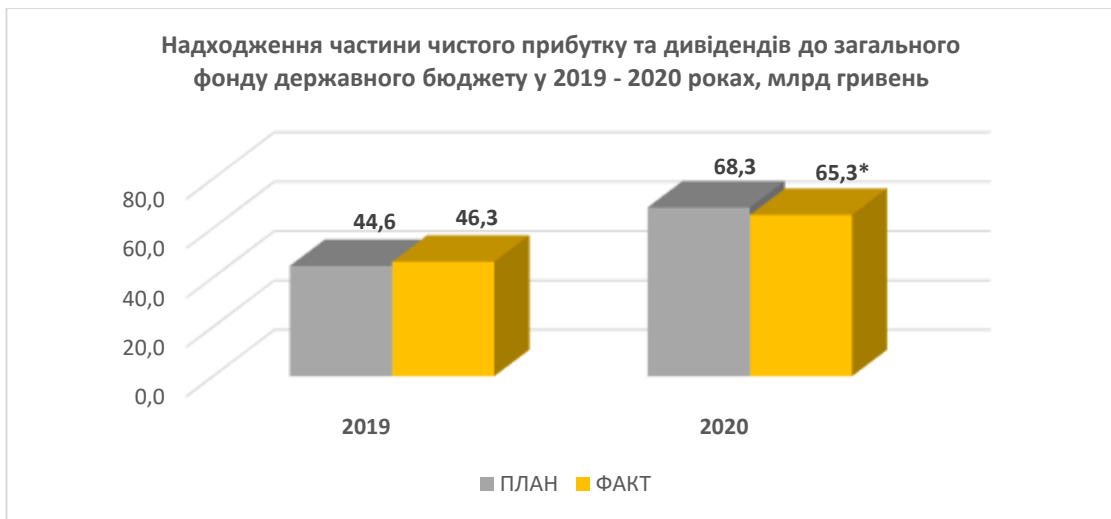
Відповідно до Господарського кодексу України суб'єкти управління об'єктами державної власності та Кабінет Міністрів України до 1 вересня (крім підприємств електроенергетики, фінансові плани яких підлягають затвердженню до 31 грудня) мають затверджувати фінансові плани підприємств на наступний плановий рік.

Із 37 фінансових планів на 2021 рік, які відповідно до законодавства мають затверджуватись Кабінетом Міністрів України, станом на 01.09.2020 не затверджено жодного.

Відсутність затверджених в установленому порядку фінансових планів є одним із чинників, який негативно впливає на якість оцінки фіскальних ризиків та визначення їх можливого впливу на показники державного бюджету на відповідний період.

Основними фіскальними ризиками, пов'язаними з діяльністю суб'єктів господарювання державного сектору економіки, що можуть негативно впливати на показники державного бюджету у 2021 році, можуть бути:

1) зменшення відрахувань податкових та неподаткових платежів, у тому числі частини чистого прибутку, дивідендів на державну частку (порівняно із запланованим обсягом)

Джерело: дані Мінфіну.

*фактичні надходження станом на 31.08.2020.

До державного бюджету у 2019 році надходження частини чистого прибутку (доходу) державних унітарних підприємств та їх об'єднань, що вилучається до бюджету, та дивідендів (доходу), нарахованих на акції (частки, паї) господарських товариств, у статутних капіталах яких є державна власність, становили 46,3 млрд грн, або 1,2% ВВП. Річний план зі сплати вказаних платежів до державного бюджету виконано на 103,9%.

Законом України «Про Державний бюджет України на 2020 рік» (із змінами) надходження частини чистого прибутку та дивідендів заплановані у сумі 68,3 млрд гривень.

Станом на 31.08.2020 надійшло 65,3 млрд грн частини чистого прибутку та дивідендів, що становить 95,5% планового показника на рік.

Основним платником дивідендів до державного бюджету у 2019 – 2020 роках було АТ «НАК «Нафтогаз України».

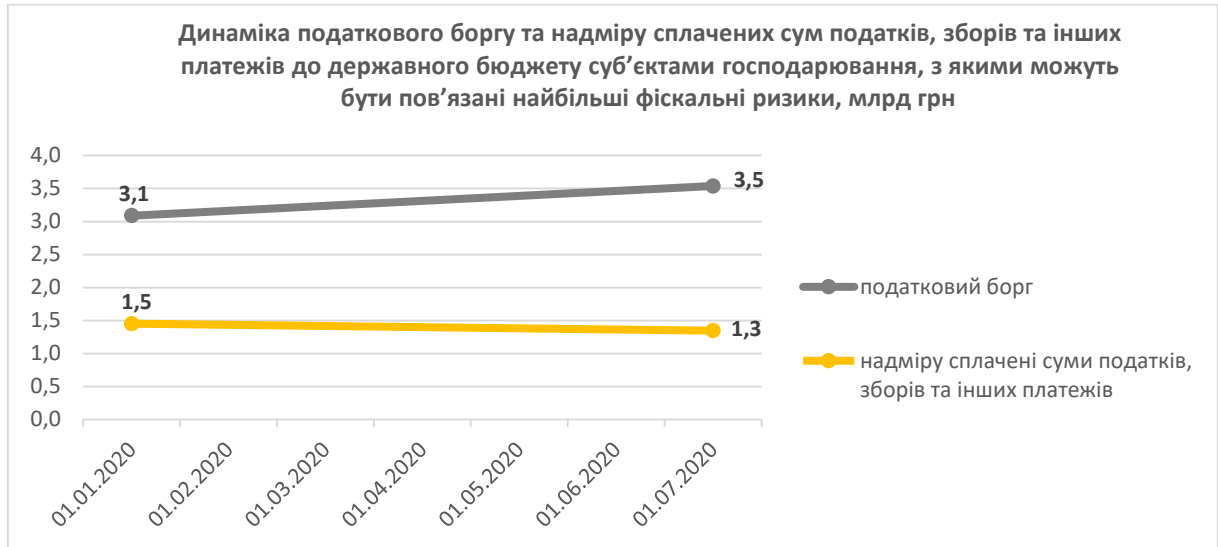
Сума сплачених товариством дивідендів у 2019 році становила 20,7 млрд грн, або 44,8 % загальної суми надходжень частини чистого прибутку та дивідендів до загального фонду державного бюджету у 2019 році; у 2020 році – 35,8 млрд грн або 55,4 % загальної суми надходжень частини чистого прибутку та дивідендів до загального фонду державного бюджету у 2020 році.

У 2021 році плануються надходження частини чистого прибутку та дивідендів у сумі 24,6 млрд грн, що у 2,8 раза, або на 43,4 млрд грн менше від прогнозних даних 2020 року.

Заплановане зменшення надходжень частини чистого прибутку та дивідендів до державного бюджету у 2021 році у порівнянні з прогнозом поточного року пов'язане із:

- сплатою у 2019 році ОАО «Газпром» коштів на користь АТ «НАК «Нафтогаз України» у сумі 67,9 млрд грн (2,9 млрд дол США) на виконання рішення Стокгольмського арбітражу;
- погіршенням показників фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання державного сектору економіки під час карантину у зв'язку з виникненням епідемічної ситуації, спричиненої коронавірусом COVID-19 і подоланням його наслідків;
- переглядом нормативу відрахування частини чистого прибутку та дивідендів до державного бюджету.

Станом на 01.07.2020 податковий борг зі сплати до державного бюджету податків, зборів та інших платежів суб'єктів господарювання, включених до Переліку, становив 3,5 млрд грн та збільшився порівняно із початком року на 0,45 млрд грн, або на 14,5%.

Джерело: ДПС

Основну частку податкового боргу із року в рік становлять борги вуглевидобувних підприємств (понад 75%), значні суми заборгованості мали ДП «НАЕК «Енергоатом» (0,6 млрд грн) та ДП «Регіональні електричні мережі» (0,26 млрд грн).

Надміру сплачено суб'єктами господарювання до державного бюджету податків, зборів та інших платежів станом на 01.07.2020 у сумі 1,35 млрд гривень;

2) надання суб'єктам господарювання державної підтримки з бюджету

У 2019 році загальний розмір бюджетної підтримки (субсидії, субвенції, дотації тощо) суб'єктів господарювання, інформація про показники діяльності яких надійшла до Мінфіну, становив 9,0 млрд гривень.

Джерело: дані суб'єктів господарювання.

Основними одержувачами фінансової підтримки із державного бюджету із року в рік є вугледобувні підприємства, зокрема у 2019 році їм надано 3,9 млрд грн, або понад 43,3% загальної суми державної підтримки суб'єктам господарювання.

Також значні суми коштів із державного бюджету у 2019 році отримали ДСП «Чорнобильська АЕС», ПАТ «Національна суспільна телерадіокомпанія України» та ДП «Укркосмос» (загалом понад 2,7 млрд гривень).

Фінансова підтримка ДП «Укркосмос» надавалася Урядом на поворотній основі для виконання підприємством боргових зобов'язань за кредитом, залученим під державну гарантію для реалізації проекту «Створення Національної супутникової системи зв'язку».

В якості основного джерела повернення коштів, залучених ДП «Укркосмос» для створення Національної супутникової системи зв'язку України під державні гарантії, передбачалося отримання плати за використання користувачами ресурсу космічного сегменту (супутника).

Водночас, зважаючи на те, що супутник «Либідь» не запущено і його ресурс не продається, а також те, що за позовом ДП «Укркосмос» до постачальника супутникової системи зв'язку канадської компанії MDA на суму 227,0 млн дол США Лондонський міжнародний арбітражний суд 31.03.2020 виніс остаточне рішення не на користь підприємства, останнє не зможе повертати кошти до державного бюджету.

Крім того, згідно з вказаним рішенням Лондонського міжнародного арбітражного суду ДП «Укркосмос» повинно сплатити арбітражні витрати у сумі 288 701,66 британських фунтів стерлінгів, а також витрати MDA в сумі 1 758 967,6 канадських доларів, 850 683,83 дол. США і 28 685,40 британських фунтів стерлінгів (еквівалент у гривні станом на 01.07.2020 – 71,4 млн гривень);

3) квазіфіскальна діяльність суб'єктів господарювання

Згідно з Бюджетним кодексом України квазіфіскальними є операції, зокрема, суб'єктів господарювання, що не відображаються у показниках бюджету, але можуть призвести до зменшення надходжень бюджету та/або потребувати додаткових витрат бюджету в майбутньому.

Квазіфіскальна діяльність здійснюється суб'єктами господарювання відповідно до загальносуспільних інтересів, однак призводить до втрат або отримання доходів у розмірах менших, ніж очікувалося в ринкових умовах.

Зокрема, АТ «НАК «Нафтогаз України» у період з 01.10.2015 по 01.08.2020 здійснювало постачання природного газу постачальникам природного газу для потреб побутових споживачів, релігійних організацій (крім обсягів, що використовуються для провадження їх виробничо-комерційної діяльності) та виробникам теплової енергії за цінами та на умовах, визначених постановами Уряду про покладення спеціальних обов'язків (далі – ПСО) на суб'єктів ринку природного газу.

Згідно зі статтею 11 Закону України «Про ринок природного газу» суб'єкт ринку природного газу має право на отримання компенсації економічно обґрунтованих витрат, здійснених таким суб'єктом, відповідно до порядку, затвердженого Урядом. Вказаний порядок на цей час відсутній.

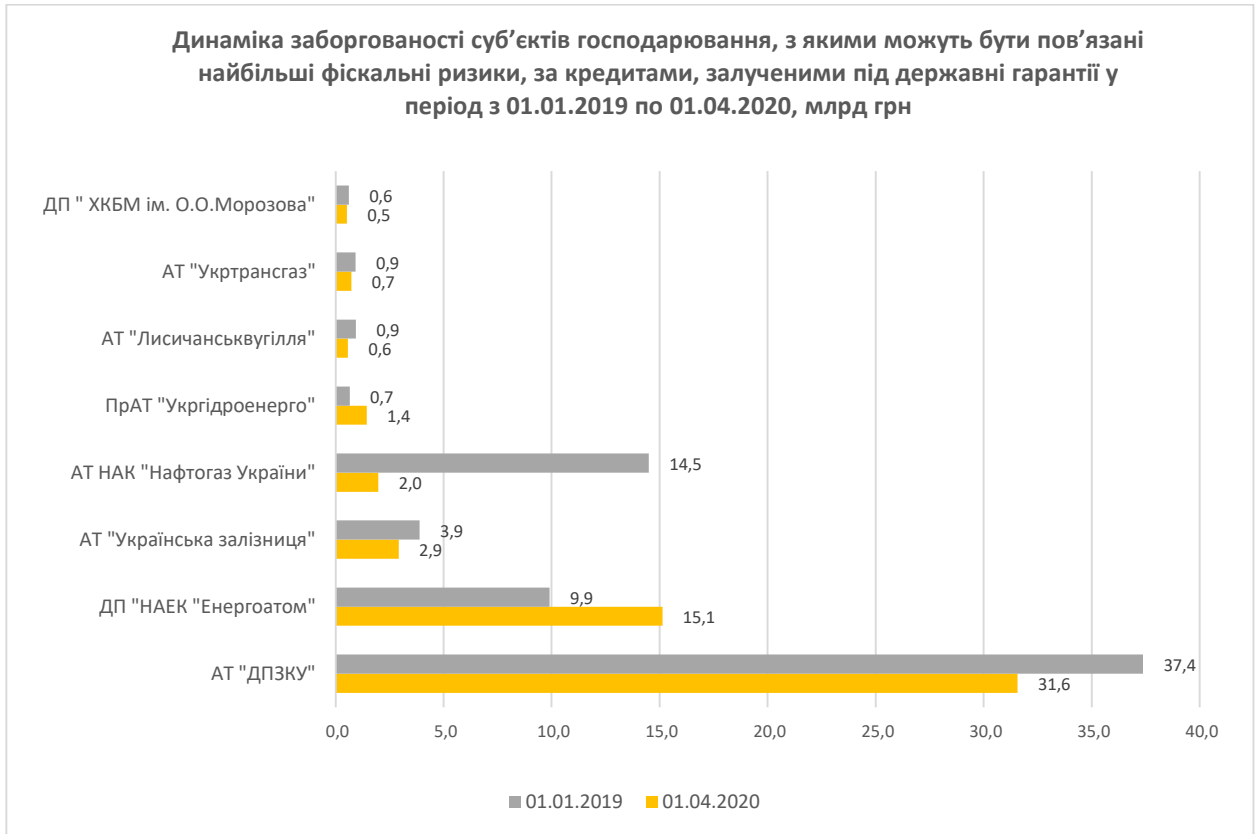
Проектом фінансового плану АТ «НАК «Нафтогаз України» на 2020 рік передбачається отримання Компанією коштів з державного бюджету в якості компенсації за виконання спеціальних обов'язків у сумі 32,2 млрд гривень.

Крім того, відповідно до Закону України «Про ринок електроенергії» за рішенням Уряду виконання спеціальних обов'язків покладено на виробників електричної енергії ДП «НАЕК «Енергоатом» та ПрАТ «Укргідроенерго» (шляхом продажу електроенергії у визначених обсягах за граничними цінами) та на оператора системи передачі електричної енергії – НЕК «Укренерго». Право на отримання компенсації економічно обґрунтованих витрат, здійснених такими суб'єктами господарювання, законом не передбачено.

Відповідно до Прогнозного балансу електричної енергії на 2020 рік (від 28.04.2020) та прогнозованої різниці між доходами та витратами ДП «Гарантований покупець» дефіцит коштів для виконання НЕК «Укренерго» ПСО у 2020 році може становити 26,2 млрд гривень;

4) виконання державою гарантійних зобов'язань у разі неможливості суб'єктів господарювання виконати свої зобов'язання перед кредиторами

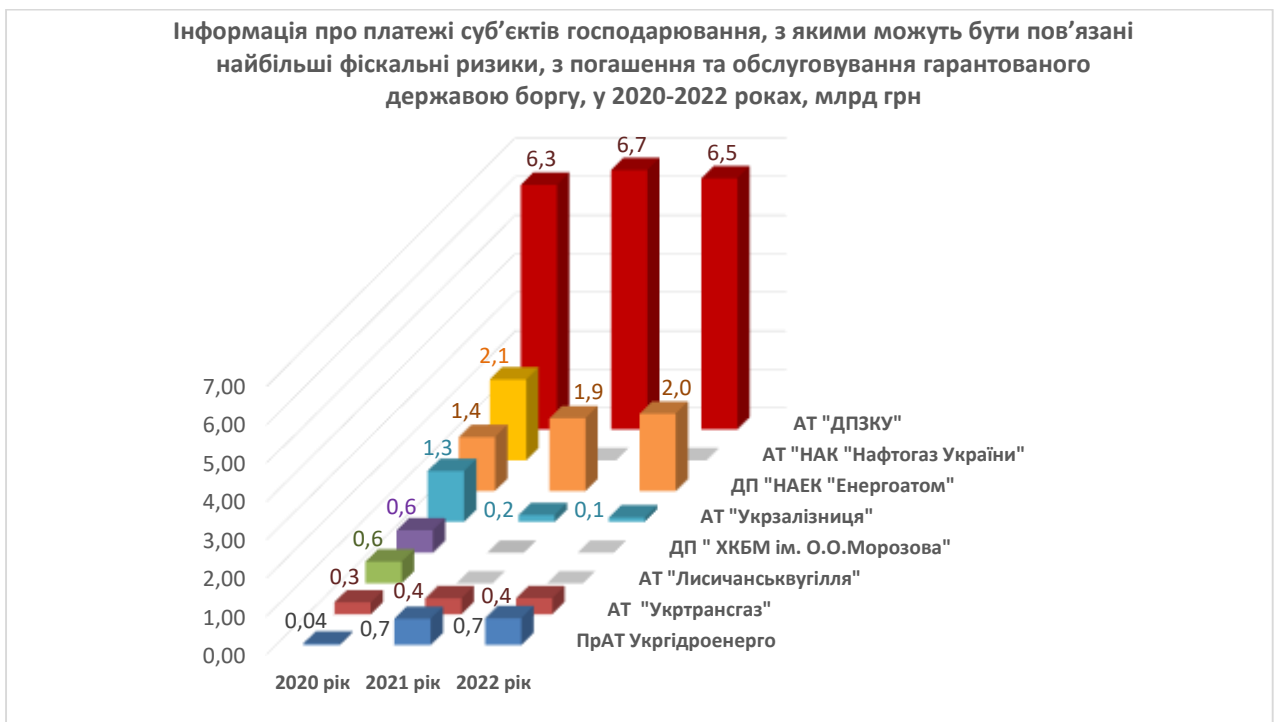
Станом на 01.04.2020 загальна заборгованість суб'єктів господарювання, включених до Переліку, за кредитами, залученими під державні гарантії складала 54,9 млрд грн (порівняно із заборгованістю станом на 01.01.2019 скоротилася на 5,3 млрд грн, або на 21,8%).

Джерело: дані Мінфіну.

Найбільші суми заборгованості за кредитами, отриманими під державні гарантії, станом на 01.04.2020 мають АТ «ДПЗКУ» – 31,6 млрд грн та ДП «НАЕК «Енергоатом» – 15,1 млрд гривень.

У 2020 році суб'єкти господарювання, які включені до Переліку, мають здійснити платежі із погашення та обслуговування кредитів, отриманих під державні гарантії, в загальній сумі 12,7 млрд грн, зокрема: АТ «ДПЗКУ» – 6,3 млрд грн, АТ «НАК «Нафтогаз України» – 2,1 млрд грн, ДП «НАЕК «Енергоатом» – 1,4 млрд грн та АТ «Укрзалізниця» – 1,3 млрд гривень.

Джерело: дані Мінфіну.

Існують ризики невиконання у 2020 – 2022 роках суб'єктами господарювання своїх зобов'язань перед кредиторами за кредитами, залученими під державні гарантії.

Так, у I півріччі 2020 року державою вже виконано зобов'язання за позичальника АТ «Лисичанськвугілля» у сумі 204,8 млн грн (за кредитним договором від 21.12.2011 між АТ «Лисичанськвугілля» та Державним банком розвитку КНР). При цьому, враховуючи постійну збиткову діяльність та нездатність підприємства виконувати зобов'язання за вказаним кредитом, у державному бюджеті на 2020 рік передбачено видатки коштів на оплату можливих гарантійних випадків за зобов'язаннями АТ «Лисичанськвугілля».

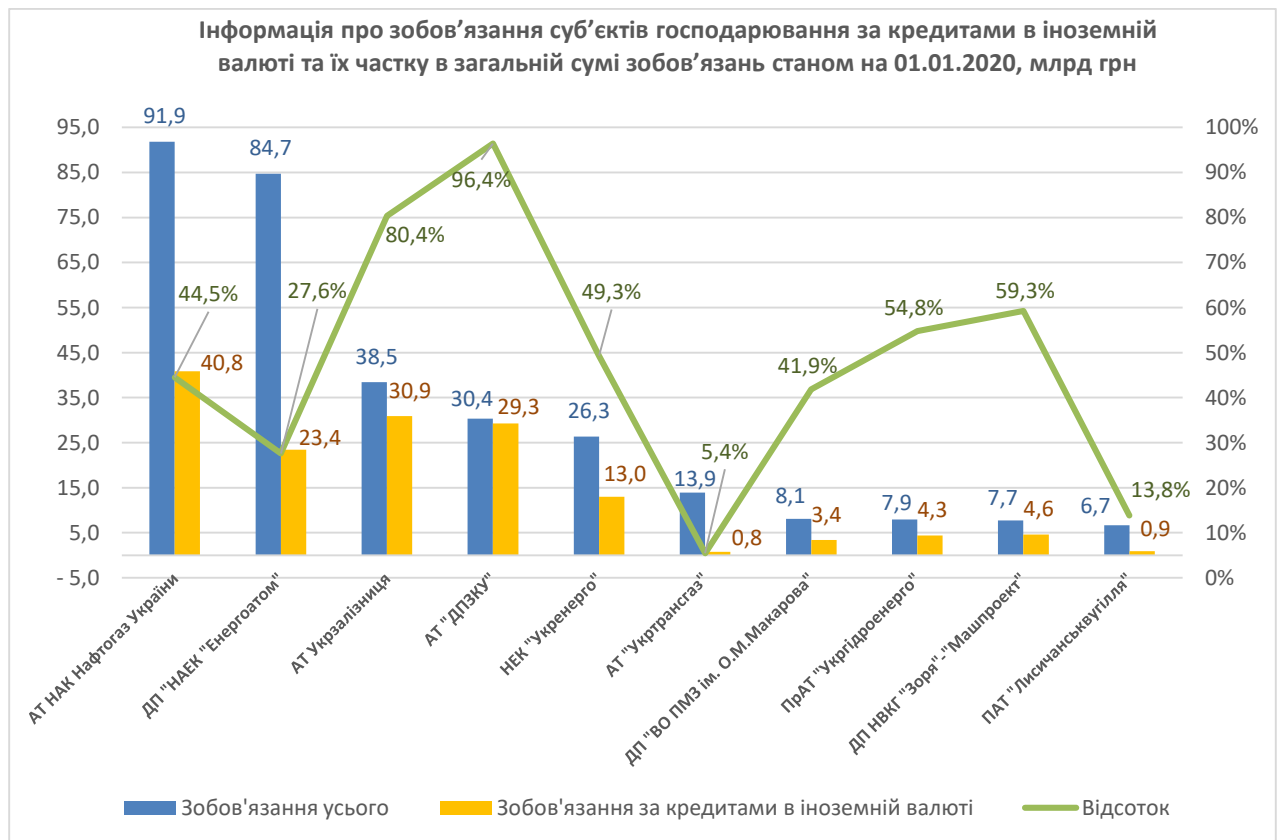
Також, враховуючи постійну збиткову діяльність АТ «ДПЗКУ», відсутність дієвих заходів з боку правління товариства, а також суб'єкта управління об'єктом державної власності, направлених на забезпечення отримання товариством прибутку за результатами своєї діяльності, очікується настання гарантійних випадків за зобов'язаннями АТ «ДПЗКУ» у 2021 році – 3,3 млрд грн, у 2022 році – 6,5 млрд грн, у 2023 році – 6,2 млрд гривень.

Крім того, існують ризики настання гарантійних випадків у 2021 році за зобов'язаннями підприємств оборонного комплексу в загальній сумі 1,6 млрд грн, у тому числі:

- ДП «Житомирський бронетанковий завод» – 0,9 млрд грн;
- ДП «Львівський бронетанковий завод» – 0,3 млрд грн;
- ДП «Шепетівський ремонтний завод» – 0,3 млрд грн;
- ДП «Київський бронетанковий завод» – 0,1 млрд гривень;

5) ризики, пов'язані із борговим навантаженням суб'єктів господарювання в іноземній валюті

Загальна сума зобов'язань суб'єктів господарювання, включених до Переліку, за кредитами в іноземній валюті станом на 01.01.2020 становить 161,1 млрд грн, або 49,4% загальної суми зобов'язань вказаних суб'єктів господарювання.

Джерело: дані суб'єктів господарювання.

Найбільша частка зобов'язань за кредитами в іноземній валюті в загальній сумі зобов'язань станом на 01.01.2020 у АТ «ДПЗКУ» – 96,4% та у АТ «Укрзалізниця» – 80,4%. Також значна питома вага зобов'язань за кредитами в іноземній валюті у ДП «НВКГ «Зоря»-«Машпроект» – 59,3% та ПрАТ «Укргідроенерго» – 54,8%. Вказане свідчить про значну вразливість підприємств до валютного ризику.

Ураховуючи значні обсяги запозичень суб'єктів господарювання в іноземній валюті, існують ризики отримання збитків, пов'язаних із обслуговуванням вказаних зобов'язань, у разі коливань курсу гривні до іноземних валют, що у подальшому може негативно вплинути на обсяг податкових надходжень до державного бюджету.

При цьому вагома частка запозичень суб'єктів господарювання, включених до Переліку, за кредитами в іноземній валюті, отримана ними під державні гарантії.

Отже, існують ризики зростання сум виплат держави за зобов'язаннями позичальників у разі настання гарантійних випадків.

2.3 Фінансовий аналіз діяльності суб'єктів господарювання, включених до Переліку, з урахуванням чинників, які можуть вплинути на їх діяльність у середньостроковій перспективі

У цьому розділі міститься інформація щодо оцінки діяльності Групи «Нафтогаз», АТ «Укрзалізниця», НЕК «Укренерго» та АТ «ДПЗКУ» з урахуванням впливу деяких чинників на їх діяльність (зокрема змін ВВП, валютного курсу, індексу споживчих цін, індексу цін виробників) з метою визначення можливого впливу такої діяльності на показники державного бюджету у середньостроковій перспективі шляхом моделювання за трьома сценаріями.

Метою аналізу сценаріїв є забезпечення фінансової оцінки деяких фіскальних ризиків, з якими може стикнутися Уряд з боку великих державних компаній протягом наступних трьох років. Ключовим питанням аналізу є фінансові результати державних компаній в умовах негативних макроекономічних шоків.

Модель розглядає базовий, стресовий та оптимістичний сценарії можливого розвитку подій, які ґрунтуються на прогнозах (очікуваннях) державних компаній щодо обсягів та цін реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) у 2020 – 2023 роках; прогнозних показниках економічного і соціального розвитку України на 2021 – 2023 роки, схвалених постановою Кабінету Міністрів України від 29.07.2020 № 671 «Про схвалення Прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2021 – 2023 роки»; нормативах відрахування до державного бюджету відповідних платежів.

Аналіз діяльності державних компаній проведено на основі фінансових планів або їх проектів, фінансової звітності та інформації, отриманої від таких суб'єктів господарювання, проте не можна стверджувати, що наведені дані є абсолютно точними.

Оцінка ризиків у результаті аналізу відображає можливий тренд фінансових прогнозів за умов реалізації різних сценаріїв та може відхилятися від фактичної ситуації внаслідок впливу не врахованих у сценаріях подій.

Група «Нафтогаз»

АТ «НАК «Нафтогаз України» та його дочірні підприємства (далі – Група «Нафтогаз») здійснює повний цикл операцій із розвідки та розробки нафтогазових родовищ, експлуатаційного та розвідувального буріння, транспортування та зберігання нафти і газу, продажу та постачання природного газу та нафтопродуктів споживачам.

Основні дочірні підприємства та спільна діяльність представлені таким чином:

Виробництво газу, нафти та продуктів їх переробки

АТ «Укргазвидобування» (частка: 100,0% акцій);

ПАТ «Укрнафта» (частка: 50,0 + 1 акція);

Петросанан, спільна діяльність з Арабською Республікою Єгипет та Єгипетською генеральною нафтовою корпорацією (частка: 50,0% акцій);

ДП «Закордоннафтогаз» (частка: 100,0% акцій);

ТОВ „Карпатигаз“, спільна діяльність із компанією Misen Enterprises AB (частка: 49,99% акцій);

Транспортування нафти і газу

АТ «Укртрансгаз» (частка: 100,0% акцій);

АТ «Укртранснафта» (частка: 100,0% акцій);

АТ «Укрспецтрансгаз» (частка: 100,0% акцій);

Оптова та роздрібна торгівля нафти, газу та продуктів їх переробки

ДК «Газ України» (частка: 100,0% акцій);

ТОВ «Газопостачальна компанія «Нафтогаз України» (частка: 100,0% акцій);
 ТОВ «Газопостачальна компанія «Нафтогаз Трейдинг» (частка: 100,0% акцій);
 Naftogaz Trading Europe AG (частка: 100,0% акцій, Швейцарія);
 ВАТ «Кіровоградгаз» (частка: 51,0% акцій);
 ДП «Укравтогаз» (частка: 100,0% акцій).

Чистий прибуток (збиток) Групи «Нафтогаз»

(млн грн)

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Базовий сценарій	11 567	63 294	(4 285)	(7 553)	(5 467)	(4 434)
Стресовий сценарій	11 567	63 294	(6 235)	(6 130)	(5 786)	(5 165)
Оптимістичний сценарій	11 567	63 294	(3 895)	(2 875)	(2 095)	(1 181)

Моделювання діяльності Групи «Нафтогаз» здійснювалось на підставі прогнозів АТ «НАК «Нафтогаз України» щодо обсягів та цін реалізації продукції в 2020 – 2023 роках (розглядається як базовий сценарій).

Слід зазначити, що Групою «Нафтогаз» у 2020 році порівняно із 2019 роком очікується значне зниження обсягів реалізації газу усім категоріям споживачів (на 11,2 млрд куб м, або на 37,6%) та у 2021 році – ще на 1,0 млрд куб м, або на 5,5% порівняно із 2020 роком, зростання обсягів реалізації в 2022 – 2023 роках Групою «Нафтогаз» не передбачається.

Як показано на діаграмі, незалежно від розглянутих у моделі сценаріїв, у 2020 – 2023 роках очікується збиткова діяльність Групи «Нафтогаз».

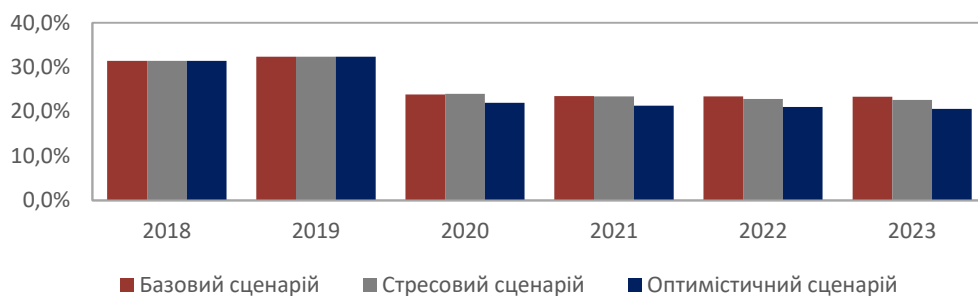
Проектом фінансового плану АТ «НАК «Нафтогаз України» на 2020 рік передбачається отримання коштів з державного бюджету в якості компенсації за виконання спеціальних обов'язків у сумі 32,2 млрд гривень.

Моделювання фінансового результату Групи «Нафтогаз» за 2020 рік здійснено без урахування отримання АТ «НАК «Нафтогаз України» з державного бюджету вказаної суми компенсації.

При цьому на розгляд Верховної Ради України внесено проект Закону про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік» (щодо реалізації положень статті 11 Закону України «Про ринок природного газу»), реєстр. № 3004а від 21.08.2020, яким передбачається компенсація АТ «НАК «Нафтогаз України» витрат, здійснених на виконання спеціальних обов'язків, в обсязі до 32,2 млрд гривень.

Коефіцієнт заборгованості Групи «Нафтогаз»

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Базовий сценарій	31,45%	32,38%	23,80%	23,33%	23,22%	23,04%
Стресовий сценарій	31,45%	32,38%	23,93%	23,28%	22,59%	22,30%
Оптимістичний сценарій	31,45%	32,38%	21,94%	21,23%	20,84%	20,35%

За усіма трьома сценаріями прогнозується значний рівень коефіцієнта заборгованості (розраховується як відношення зобов'язань до активів та відображає боргове навантаження на капітал підприємства), що свідчить про сталу залежність Групи «Нафтогаз» від позикового капіталу.

Коефіцієнт поточної ліквідності Групи «Нафтогаз»

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Базовий сценарій	1,27	1,95	3,11	3,07	3,10	3,15
Стресовий сценарій	1,27	1,95	3,05	3,08	3,04	3,05
Оптимістичний сценарій	1,27	1,95	3,80	3,86	4,08	4,31

Також, незалежно від розглянутих у моделі сценаріїв, прогнозується стабільно високий показник поточної ліквідності Групи «Нафтогаз» у 2020 – 2023 роках (розраховується як відношення оборотних активів до короткострокових (поточних) зобов'язань та відображає можливість погашення короткострокових зобов'язань за рахунок оборотних активів), що свідчить про достатність обігових коштів для виконання поточних зобов'язань.

Таким чином, незалежно від розглянутих у моделі сценаріїв, за відсутності зростання обсягів реалізації продукції та цін, що забезпечать рентабельність діяльності, без отримання АТ «НАК «Нафтогаз України» у 2020 році коштів з державного бюджету у якості компенсації за виконання спеціальних обов'язків у сумі 32,2 млрд грн, очікується збиткова діяльність Групи «Нафтогаз» у 2020 – 2023 роках, що негативно відобразиться на обсягах сплати до державного бюджету сум відповідних платежів.

Вказана інформація про можливі показники діяльності Групи «Нафтогаз» у 2020 – 2023 роках є розрахунковою, не враховує усіх можливих доходів та витрат компаній, що входять в Групу, та не може розглядатись як гарантія настання таких показників у майбутньому.

АТ «Укрзалізниця»

Основними видами діяльності АТ «Укрзалізниця» є надання послуг з транспортування вантажів та перевезення пасажирів залізничним транспортом, послуг з доступу до інфраструктури залізничного транспорту, логістичних послуг, послуг з ремонту та обслуговування рухомого складу тощо.

Товариство є природною монополією на території України в частині надання послуг з користування об'єктами інфраструктури, що забезпечують рух залізничного транспорту загального користування, та керування диспетчерськими службами.

До складу АТ «Укрзалізниця» входять шість Регіональних філій та 28 філій.

Перевезення вантажів і пасажирів залізничним транспортом в Україні здійснюється за державними регульованими цінами, деякі послуги, пов'язані з перевезеннями, надаються за ринковими цінами. Разом з цим АТ «Укрзалізниця» у процесі діяльності надає широкий спектр допоміжних послуг та робіт, виробляє та реалізує продукцію за нерегульованими державною цінами.

Прогнозна інформація щодо обсягів та цін реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) у 2021 – 2023 роках не була надана АТ «Укрзалізниця» під час підготовки Мінфіном Інформації про фінансові ризики.

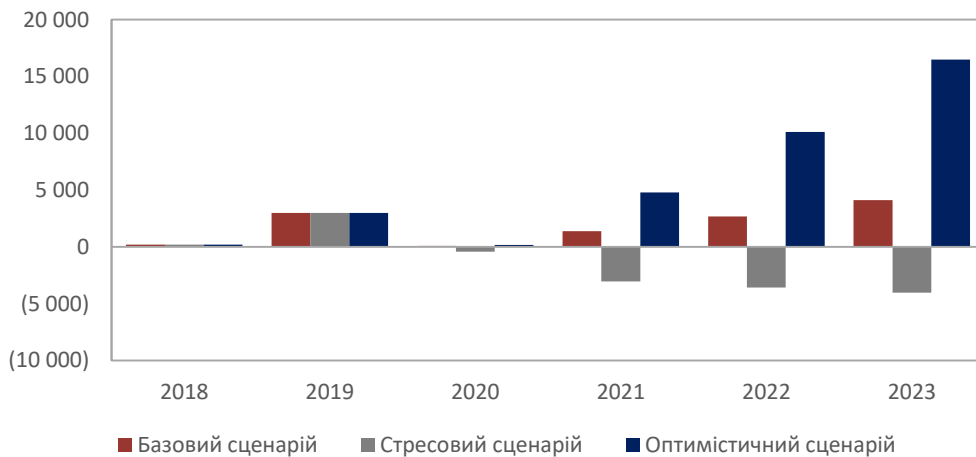
Для моделювання результатів діяльності АТ «Укрзалізниця» Мінфіном використано інформацію фінансового плану товариства на 2020 рік та фінансову звітність за I півріччя 2020 року.

Прогноз зростання / падіння обсягів та цін реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) у моделі враховано відповідно до прогнозних показників економічного і соціального розвитку України на 2021 – 2023 роки, схвалених постановою Кабінету Міністрів України від 29.07.2020 № 671 «Про схвалення Прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2021 – 2023 роки».

Чистий прибуток (збиток) АТ «Укрзалізниця»

(млн грн)

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Базовий сценарій	204	2 988	71	1 385	2 671	4 114
Стресовий сценарій	204	2 988	(423)	(3 057)	(3 592)	(4 022)
Оптимістичний сценарій	204	2 988	170	4 782	10 115	16 478

У 2020 – 2023 роках за умов базового та оптимістичного сценаріїв очікується прибуткова діяльність АТ «Укрзалізниця».

Коефіцієнт заборгованості АТ «Укрзалізниця»

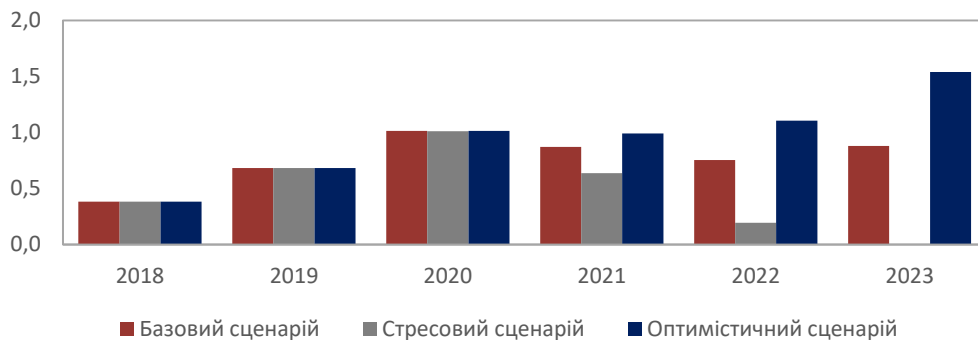
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Базовий сценарій	20,9%	21,3%	21,3%	18,5%	15,7%	14,5%
Стресовий сценарій	20,9%	21,3%	21,4%	18,1%	14,4%	12,5%
Оптимістичний сценарій	20,9%	21,3%	21,3%	18,6%	16,0%	14,8%

При цьому за трьома сценаріями прогнозується незначне зниження показника коефіцієнта заборгованості, значення якого свідчить про сталу залежність АТ «Укрзалізниця» від позикового капіталу.

Коефіцієнт поточної ліквідності АТ «Укрзалізниця»

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Базовий сценарій	0,38	0,68	1,01	0,87	0,75	0,88
Стресовий сценарій	0,38	0,68	1,01	0,64	0,19	0,00
Оптимістичний сценарій	0,38	0,68	1,02	0,99	1,11	1,54

За умов стресового сценарію в 2021–2023 роках очікується дуже низьке значення показника поточної ліквідності, що свідчить про дефіцит обігових коштів АТ «Укрзалізниця» для виконання поточних зобов'язань.

Таким чином, за умов стресового сценарію в 2020–2023 роках очікується збиткова діяльність АТ «Укрзалізниця», що негативно відобразиться на обсягах сплати до державного бюджету сум відповідних платежів.

Наведена інформація про можливі показники діяльності АТ «Укрзалізниця» у 2020–2023 роках є розрахунковою, не враховує усіх можливих доходів та витрат компанії та не може розглядатись як гарантія настання таких показників у майбутньому.

НЕК «Укренерго»

НЕК «Укренерго» – приватне акціонерне товариство зі 100% акцій у власності держави, що належить до сфери управління Міністерства фінансів України.

НЕК «Укренерго» – оператор системи передачі України з функціями оперативно-технологічного управління Об'єднаною енергосистемою України (ОЕС), передачі електроенергії магістральними електромережами від генерації до розподільчих мереж, а також адміністратора комерційного обліку та адміністратора розрахунків на ринку електричної енергії України.

НЕК «Укренерго» забезпечує:

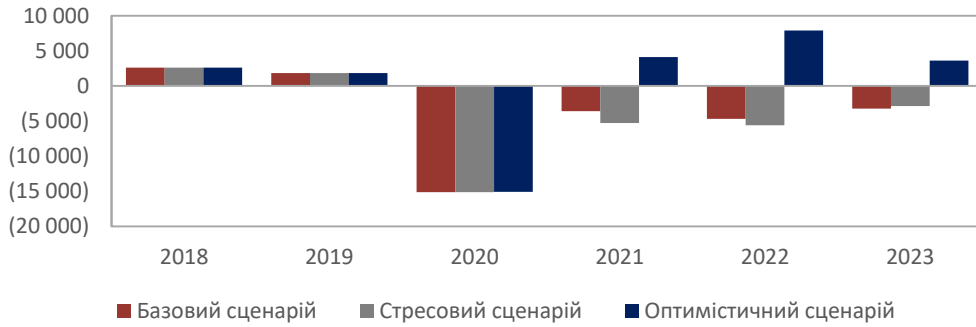
- баланс виробництва і споживання електроенергії і потужності в енергосистемі в режимі реального часу;
- експлуатацію та розвиток магістральних і міждержавних електромереж;
- паралельну роботу енергосистеми України з енергосистемами сусідніх країни;
- технічну можливість експорту/імпорту електроенергії до 4-х країн Євросоюзу та сусідніх країн.

Під час моделювання діяльності НЕК «Укренерго» за оптимістичним сценарієм враховано очікування компанії щодо обсягів та цін реалізації продукції, які дозволять забезпечити прибуткову діяльність у 2021–2023 роках.

Чистий прибуток (збиток) НЕК «Укренерго»

(млн грн)

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Базовий сценарій	2 603	1 864	(15 103)	(3 564)	(4 667)	(3 194)
Стресовий сценарій	2 603	1 864	(15 143)	(5 259)	(5 601)	(2 834)
Оптимістичний сценарій	2 603	1 864	(15 094)	4 127	7 906	3 607

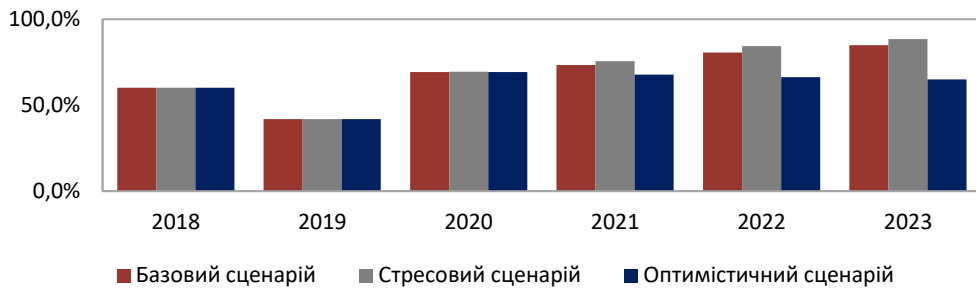
Незалежно від розглянутих у моделі сценаріїв, за умов діючих на ринку електроенергії тарифів, які не у повному обсязі покривають витрати, пов'язані з виконанням НЕК «Укренерго» спеціальних обов'язків, очікується збиткова діяльність компанії у 2020 році.

Протягом 2021 – 2023 років за умов базового та стресового сценаріїв результатом діяльності НЕК «Укренерго» також будуть збитки.

Як наслідок, за умов базового та стресового сценаріїв відбудеться зростання коефіцієнта заборгованості, що свідчить про зростання залежності від позикового капіталу та зниження спроможності НЕК «Укренерго» фінансувати активи за рахунок власних коштів.

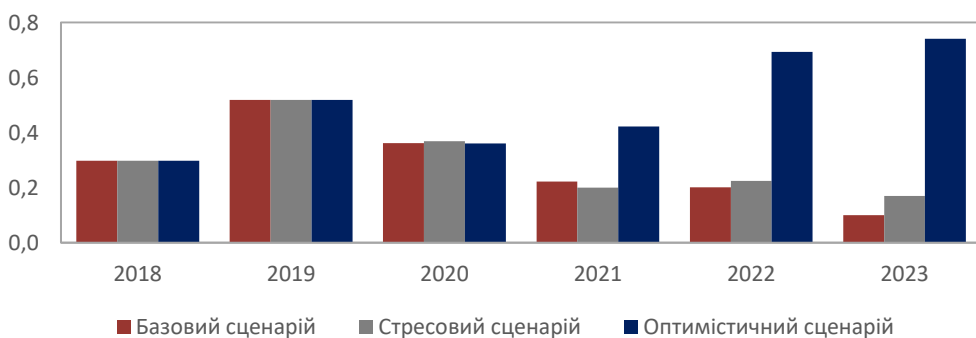
Коефіцієнт заборгованості НЕК «Укренерго»

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Базовий сценарій	60,26%	41,89%	69,38%	73,46%	80,67%	84,94%
Стресовий сценарій	60,26%	41,89%	69,55%	75,65%	84,50%	88,51%
Оптимістичний сценарій	60,26%	41,89%	69,35%	67,75%	66,32%	64,98%

Коефіцієнт поточної ліквідності НЕК «Укренерго»

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Базовий сценарій	0,30	0,52	0,36	0,22	0,20	0,10
Стресовий сценарій	0,30	0,52	0,37	0,20	0,23	0,17
Оптимістичний сценарій	0,30	0,52	0,36	0,42	0,69	0,74

Також у 2020 – 2023 роках за умов базового та стресового сценаріїв може критично погіршитись показник поточної ліквідності НЕК «Укренерго», що свідчить про дефіцит обігових коштів компанії для виконання поточних зобов'язань.

Зростання коефіцієнта заборгованості та зниження коефіцієнта поточної ліквідності свідчать про зростання ризиків, пов'язаних з діяльністю НЕК «Укренерго» у 2020 – 2023 роках.

Таким чином, за діючих умов функціонування НЕК «Укренерго» на ринку електроенергії у

2020 році, та за умов базового і стресового сценаріїв у 2021 – 2023 роках прогнозується збиткова діяльність компанії, що негативно відобразиться на обсягах сплати до державного бюджету сум відповідних платежів. Крім того, внаслідок прогнозованого дефіциту обігових коштів НЕК «Укренерго» існують ризики неспроможності компанії виконувати зобов'язання за кредитними угодами.

Зазначена інформація про можливі показники діяльності НЕК «Укренерго» у 2020 – 2023 роках є розрахунковою, не враховує усіх можливих доходів та витрат компанії та не може розглядатись як гарантія настання таких показників у майбутньому.

АТ «ДПЗКУ»

Акціонерне товариство «Державна продовольчо-зернова корпорація України» – національний оператор зернового ринку України, лідер у сфері зберігання, переробки, перевалки та експорту зернових.

АТ «ДПЗКУ» належить 10% сертифікованих елеваторних потужностей України.

Можливості портових терміналів АТ «ДПЗКУ» дозволяють забезпечити до 6% середньорічних обсягів експортної перевалки українського зерна.

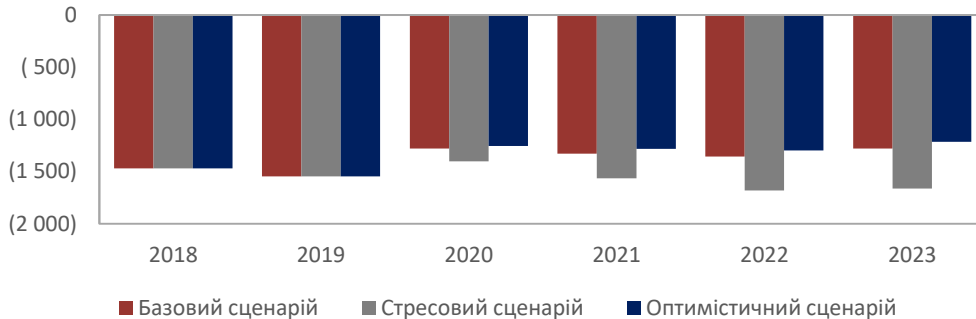
Переробні підприємства АТ «ДПЗКУ» здатні задовольнити до 10% потреб внутрішнього ринку України у борошні, крупах та комбікормах.

Ураховуючи постійне невиконання АТ «ДПЗКУ» планових показників, обсяги реалізованої продукції (послуг) у моделі враховано на рівні фактичних показників 2019 року.

Чистий збиток АТ «ДПЗКУ»

(млн грн)

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Базовий сценарій	(1 470)	(1 548)	(1 278)	(1 328)	(1 356)	(1 280)
Стресовий сценарій	(1 470)	(1 548)	(1 402)	(1 566)	(1 682)	(1 662)
Оптимістичний сценарій	(1 470)	(1 548)	(1 254)	(1 284)	(1 297)	(1 215)

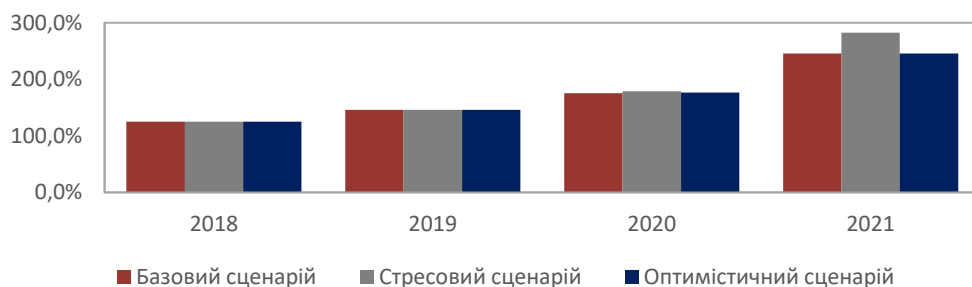
Діяльність АТ «ДПЗКУ», починаючи з 2013 року, є постійно збитковою.

За основним видом діяльності (оптова торгівля зерном на внутрішньому та зовнішньому ринках) виконання АТ «ДПЗКУ» плану за обсягами продукції із року в рік становить орієнтовно 50%. У 2019 році чистий дохід від реалізації усіх видів продукції та послуг виконано на 44,5% порівняно із запланованим рівнем.

За наявних обсягів реалізації продукції та послуг на ринку зернових, незалежно від розглянутих у моделі сценаріїв, діяльність АТ «ДПЗКУ» у 2020 – 2023 роках також буде збитковою.

Коефіцієнт заборгованості АТ «ДПЗКУ»

	2018	2019	2020	2021
Базовий сценарій	125,54%	146,41%	170,81%	225,87%
Стресовий сценарій	125,54%	146,41%	174,06%	255,29%
Оптимістичний сценарій	125,54%	146,41%	171,64%	225,56%

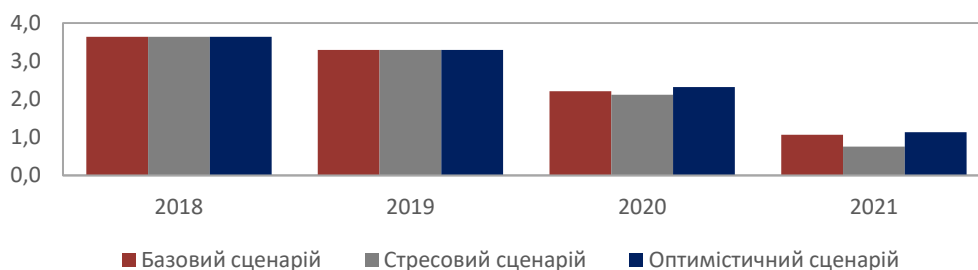
Значення показника коефіцієнта заборгованості АТ «ДПЗКУ» протягом 2018 – 2021 років свідчить, що діяльність державної компанії фінансується виключно за рахунок позикового капіталу.

Так, у 2012 році між АТ «ДПЗКУ» та Ексімбанком Китаю укладено кредитну угоду на суму 1,5 млрд дол. США (діє до 2027 року) для фінансування поставок зернових китайському партнеру в особі China National Complete Engineering Corporation, CNCEC. З 2018 року окрім відсотків АТ «ДПЗКУ» здійснює погашення тіла кредиту.

За результатами діяльності АТ «ДПЗКУ», у 2019 році зобов'язання перевищили активи майже у 1,5 раза, від'ємне значення власного капіталу сягнуло 9,6 млрд гривень.

Коефіцієнт поточної ліквідності АТ «ДПЗКУ»

	2018	2019	2020	2021
Базовий сценарій	3,64	3,30	2,30	1,22
Стресовий сценарій	3,64	3,30	2,20	0,91
Оптимістичний сценарій	3,64	3,30	2,40	1,30

Високе значення показника поточної ліквідності АТ «ДПЗКУ» у 2020 році пояснюється значним залишком кредитних коштів, проте, починаючи з 2021 року, показник поточної ліквідності суттєво знизиться.

У разі збереження діючої частки АТ «ДПЗКУ» на ринку зернових та збиткової діяльності у 2020 – 2023 роках, за умов базового та стресового сценаріїв у 2021 році та незалежно від сценаріїв у 2022 – 2023 роках, державна компанія не зможе виконувати зобов'язання за гарантованою державою кредитною угодою та виникне необхідність у здійсненні відповідних виплат із державного бюджету. Так, проектом закону про державний бюджет на 2021 рік передбачаються витрати, пов'язані з виконанням державою гарантійних зобов'язань, зокрема за кредитом, наданим АТ «ДПЗКУ», у сумі 3,3 млрд гривень.

Зазначена інформація про можливі показники діяльності АТ «ДПЗКУ» у 2020 – 2023 роках є розрахунковою, не враховує усіх можливих доходів та витрат компанії та не може розглядатись як гарантія настання таких показників у майбутньому.

Щодо інших суб'єктів господарювання, що включені до Переліку, Мінфіном продовжується робота з оцінки можливих результатів їх роботи в 2021 – 2023 роках.

Ураховуючи вказане, вплив на показники державного бюджету фіскальних ризиків, пов'язаних із діяльністю суб'єктів господарювання державного сектору економіки, може бути зменшено шляхом:

- розробки та впровадження суб'єктами управління спільно із суб'єктами господарювання та Мінфіном заходів, спрямованих на мінімізацію ризиків у діяльності особливо важливих для економіки підприємств;

- стратегічного планування та забезпечення результативного функціонування кожного підприємства;
- оптимізації підприємствами витрат, скороченні витрат не пов'язаних з основною діяльністю, актуалізації капітальних інвестицій з урахуванням стратегій розвитку та їх окупності;
- підвищення ефективності корпоративного управління, зокрема створення незалежних наглядових рад на особливо важливих для економіки підприємствах;
- забезпечення прозорості та звітності підприємств (державна, бізнес та громадяни мають мати доступ до достовірної та актуальної інформації про кожне підприємство);
- прозорий процес приватизації тих підприємств, які повинні бути приватизовані, та продаж на прозорих умовах непрофільних/не задіяних в основній діяльності активів підприємств, що залишаються в державній власності;
- прискорення процедури реструктуризації та ліквідації непрацюючих підприємств та тих, що неефективно використовують державне майно.

ФІСКАЛЬНІ РИЗИКИ, ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ НЕВИКОНАННЯМ ПЛАНУ НАДХОДЖЕНЬ ВІД ПРИВАТИЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО МАЙНА

Законом України від 14.11.2019 № 294-IX «Про Державний бюджет України на 2020 рік» суму надходжень від приватизації державного майна встановлено в розмірі 12 млрд гривень.

Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-2019)» (від 30.03.2020 № 540-IX) внесено зміни до розділу V Прикінцевих та перехідних положень Закону України «Про приватизацію державного і комунального майна» та встановлено, що тимчасово, на період встановлення Кабінетом Міністрів України карантину та обмежувальних заходів щодо запобігання виникненню та поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19), приватизація (продаж) об'єктів великої приватизації припиняється.

Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік» (від 13.04.2020 № 553-IX) планове завдання із надходження коштів від приватизації державного майна до державного бюджету зменшено на 11,5 млрд грн та встановлено в сумі 500 млн гривень.

Станом на 31.08.2020 від приватизації державного майна до загального фонду державного бюджету перераховано 761,7 млн грн, що становить 180,1 % виконання планових показників за січень – серпень 2020 року та 152,3 % річного плану. Зазначені надходження забезпечено за рахунок продажу об'єктів малої приватизації.

За оцінками Фонду державного майна України (далі – Фонд), на виконання плану надходжень від приватизації державного майна у 2021 році негативно може вплинути, зокрема, несвочасне подання уповноваженими органами управління державним органам приватизації пропозицій стосовно включення об'єктів права державної власності до переліку об'єктів, що підлягають приватизації на наступний рік, разом з висновками щодо прогнозованої суми надходження коштів від приватизації таких об'єктів.

Станом на 01.08.2020 наказом Фонду від 28.12.2019 № 1574 (із змінами) затверджено переліки об'єктів малої приватизації, що підлягають приватизації у 2020 році, до яких включено 1112 об'єктів.

Слід зазначити, що відповідно до частини п'ятої статті 11 Закону України «Про приватизацію державного і комунального майна» уповноважені органи управління державним майном або корпоративними правами, управління яких вони здійснюють, подають державним органам приватизації пропозиції стосовно включення об'єктів права державної власності до переліку об'єктів, що підлягають приватизації на наступний рік, до 1 жовтня поточного року.

Фонд листом від 29.07.2020 № 10-19-15057 звернувся до 118 уповноважених органів управління стосовно надання пропозицій щодо включення об'єктів права державної власності до переліку об'єктів, що підлягають приватизації в 2021 році.

Разом з тим зазначаємо, що Перелік об'єктів великої приватизації державної власності затверджено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16.01.2019 № 36-р, який не має визначеного строку дії.

У поточному році підготовка до приватизації об'єктів великої приватизації здійснюється з урахуванням норм Закону України від 30.03.2020 № 540-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)».

Отже, існує ймовірність, що продаж об'єктів великої приватизації може бути перенесено на 2021 рік.

Слід зазначити, що недоотримання надходжень від приватизації державного майна призведе до збільшення державних запозичень відповідно до положень статті 15 Бюджетного кодексу України, що зі свого боку призведе до збільшення обсягу державного боргу та видатків на його обслуговування.

Необхідною умовою забезпечення надходження коштів до державного бюджету від приватизації державного майна в 2021 році є: своєчасна передача органами уповноваженими управляти державним майном Фонду державного майна на приватизацію об'єктів; прийняття в установлені строки рішення про приватизацію; проведення Фондом державного майна конкурсів з відбору радників для підготовки до приватизації та продажу об'єктів, включених рішенням Уряду до переліку об'єктів великої приватизації і затвердження Кабінетом Міністрів радників та умов продажу.

ФІСКАЛЬНІ РИЗИКИ, ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ СФЕРОЮ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

За інформацією Міністерства соціальної політики, у I півріччі 2020 року спостерігається невиконання планових показників власних надходжень Пенсійного фонду у зв'язку із:

- зменшенням чисельності найманих працівників. Так, кількість найманих працівників у червні 2020 року становить 9892,9 тис. осіб, що на 423,5 тис. осіб менше ніж у червні 2019 року. Темп росту фонду оплати праці за червень 2020 до червня 2019 становить 104,9 % (річний темп росту заплановано на рівні 114,1%).

- зниженням рівня платоспроможності, в тому числі підприємств, установ організацій у частині сплати обов'язкових страхових платежів, та, відповідно, зростання заборгованості зі сплати ЄСВ та відшкодування пільгових пенсій.

Станом на 01.07.2020 загальна сума заборгованості з обов'язкових страхових платежів становить 36 млрд грн, в тому числі ЄСВ – 19,5 млрд грн (за даними ДПС). За другий квартал 2020 року відбулось зростання вказаної заборгованості на 607,8 млн грн, у тому числі ЄСВ на 138,2 млн гривень. Сума заборгованості по відшкодуванню пільгових пенсій становить 15 млрд грн, з яких 0,5 млрд грн – зростання боргу протягом звітного періоду.

- зменшенням доходів працівників та уповільненням зростання заробітної плати у період карантину, пов'язаного з COVID-19. Так, за другий квартал 2020 року план по надходженню частини єдиного внеску, розподіленої на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, не виконаний на 10 млрд гривень;

- звільненням від нарахування, обчислення та сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування відповідно до законів України від 17.03.2020 № 533-IX, від 30.03.2020 № 540-IX, від 13.05.2020 № 591-IX та від 13.05.2020 № 592-IX. За попередніми розрахунками Пенсійного фонду, сума недонадходження єдиного внеску на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування до кінця року може становити 9,3 млрд грн, з яких 5,7 млрд грн – від списання заборгованості фізичних осіб – підприємців.

Також, за інформацією Міністерства соціальної політики України, у сфері пенсійного забезпечення існує висока ймовірність зростання обсягу видатків на пенсійні виплати у зв'язку із прийняттям судових рішень з питань пенсійного забезпечення (в тому числі Конституційного суду, Верховного суду та рішення по зразкових справах).

Так, набрало законної сили рішення Касаційного адміністративного суду в складі Верховного Суду від 17.12.2019 у зразковій справі № 160/8324/19а (залишене без змін постановою Великої Палати Верховного Суду від 24.06.2020), щодо перерахунку пенсій військовослужбовцям з грошового забезпечення, визначеного станом на 05.03.2019, з

урахуванням щомісячних додаткових видів грошового забезпечення (надбавки, доплати, підвищення) та премії, а також збереженням відсоткового розміру грошового забезпечення.

Вказана категорія пенсіонерів має намір вирішувати питання перерахунку пенсій в судовому порядку. З урахуванням змісту правових висновків Верховного Суду у вищезгаданій зразковій справі та їх обов'язкового характеру для застосування судами та суб'єктами владних повноважень виникають фінансові ризики щодо незапланованих видатків державних коштів.

У разі покладення судами на органи Пенсійного фонду зобов'язань провести відповідні перерахунки, потреба в додаткових асигнуваннях з Державного бюджету України для виплати перерахованих пенсій за період з квітня 2019 року по грудень 2020 року орієнтовно може становити 42 млрд гривень.

Крім того, Конституційним судом України прийнято рішення від 13.12.2019 № 7-рП/2019 щодо перерахунку пенсій працівникам прокуратури. За даними Пенсійного фонду, додаткова потреба в коштах становитиме розрахунково від 0,3 до 2,9 млрд гривень.

Існує ймовірність зростання обсягу видатків на пенсійні виплати у зв'язку із:

- прийняттям змін до пенсійного законодавства без визначення ресурсів для їх фінансового забезпечення; прийняттям законів щодо фінансування невикладених сум пенсій особам, які проживають у населених пунктах Донецької та Луганської областей, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють повноваження.

Так, у разі прийняття законодавчого рішення щодо виплати невикладених сум пенсій особам з числа внутрішньо переміщених осіб за минулі періоди та тим, що залишились проживати на непідконтрольній території, і жодного разу не звертались за поновленням пенсійних виплат, додаткова потреба Пенсійного фонду на зазначені виплати тільки за період з серпня 2014 року по серпень 2020 року розрахунково може становити близько 71,8 млрд гривень;

- реалізацією Угоди між Україною та Федеративною Республікою Німеччина та Ізраїлем щодо пенсійного забезпечення (обсяг додаткових видатків Пенсійного фонду на 2021 рік становитиме 2,3 млрд грн та 7,9 млрд грн відповідно).

Також, спостерігається зростання заборгованості Пенсійного фонду за позиками, наданими з єдиного казначейського рахунку (далі – ЄКР) на покриття тимчасових касових розривів. Так, Пенсійний фонд за січень – липень 2020 року вже отримав позик з ЄКР на суму 85,2 млрд грн, але погасив лише 72,2 млрд гривень. Таким чином, обсяг непогашеної заборгованості Пенсійного фонду перед ЄКР сягнув у цьому році вже 13 млрд грн, а загальна сума заборгованості Пенсійного фонду за такими позиками станом на 01.08.2020 становить 61,1 млрд гривень. Практика нарощування заборгованості за наданими Пенсійному фонду позиками негативно вплине на платоспроможність державного та місцевих бюджетів, створить ризики невчасного виконання зобов'язань інших клієнтів Казначейства та ускладнить запровадження інструментів управління тимчасово вільними коштами ЄКР.

Крім того, протягом багатьох років бюджет Пенсійного фонду є дефіцитним. Дефіцит коштів покривається в тому числі за рахунок коштів Державного бюджету України. Так, бюджетом Пенсійного фонду України на 2020 рік (затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 24.01.2020 № 22) передбачається покриття дефіциту коштів Пенсійного фонду за рахунок коштів державного бюджету у сумі 38,5 млрд грн, що на 1,5 млрд грн менше фактичного показника за 2019 рік. За прогнозними розрахунками, дефіцит Пенсійного фонду у 2021 році становитиме 27,9 млрд гривень.

Для зменшення впливу на показники державного бюджету фінансових ризиків, пов'язаних із відхиленням від планових показників у сфері пенсійного забезпечення, є необхідним:

- здійснення відстеження стану розгляду справ і контролю механізму погашення заборгованості з пенсійних виплат за рішеннями судів;
- прийняття змін до пенсійного законодавства лише у разі наявності ресурсів для їх фінансового забезпечення;
- недопущення нарощування заборгованості зі сплати ЄСВ та погашення наявного боргу;
- продовження роботи щодо детінізації заробітної плати Державною податковою службою, Пенсійним фондом України та Державною службою України з питань праці з метою запобігання ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та збільшення чисельності найманих працівників;

- погашення одержаних Пенсійним фондом позик, наданих з ЄКР на покриття тимчасових касових розривів, до кінця бюджетного періоду, в якому вказані позики було надано;
- продовження реформи пенсійної системи з урахуванням довгострокових демографічних прогнозів та майбутнього навантаження пенсійних виплат на державні фінанси;
- забезпечення виваженого підходу до зростання витрат Пенсійного фонду (темп зростання пенсій не повинен перевищувати темп зростання фонду оплати праці).

ФІСКАЛЬНІ РИЗИКИ, ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ ФУНКЦІОНУВАННЯМ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ

У першому півріччі 2020 року не були реалізовані фіскальні ризики, пов'язані зі функціонуванням фінансового сектору, а саме: збільшення витрат держави на підтримку державних банків та забезпечення стійкості фінансової системи, підтримку системи гарантування вкладів фізичних осіб у зв'язку з визнанням неплатоспроможності банків.

За інформацією Національного банку України у поточному році існує висока імовірність зростання обсягу витрат держави на підтримку державних банків (АТ «Ощадбанк» та АТ «Укресімбанк»). Додаткову потребу АТ «Укресімбанк» оцінено близько 7 млрд гривень. Докапіталізація АТ «Ощадбанк» у цьому році, ймовірно, не знадобиться, проте ризики залишаються.

Слід зазначити, що два роки поспіль за результатами стрес-тесту вказані державні банки демонструють потребу у капіталі за несприятливим сценарієм. Проведене в поточному році експрес-стрес-тестування підтвердило попередні висновки. Найбільший вплив в цьогорічній оцінці також має кредитний ризик. Однак сукупна потреба у капіталі має бути меншою порівняно з висновками стрес-тестування 2019 року. Цього вдалося досягти за рахунок вжитих банками заходів з підвищення стійкості.

Ураховуючи вказане, банки повинні здійснювати активне антикризове управління кредитним портфелем та операційною діяльністю, зокрема: контролювати і вчасно реагувати на погіршення якості портфеля, пропонуючи позичальникам реструктуризацію; вчасно та належно резервувати активи, за якими відбулося погіршення якості і зростання кредитного ризику; знижувати вартість депозитів відповідно до зміни макроекономічних умов; підвищувати операційну ефективність.

Крім того, Національним банком зазначається, що у 2020 році існує також ймовірність прийняття несприятливих для держави судових рішень щодо законності націоналізації АТ КБ «ПриватБанк». У разі матеріалізації такого фіскального ризику, вартісна оцінка можливого впливу на державний бюджет може становити від 50 млрд грн і більше.

Верховна Рада України 13.05.2020 прийняла Закон України № 590-ІХ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення механізмів регулювання банківської діяльності», який унормовує суперечливі питання виведення банків з ринку та дозволить завершити процедури виведення/ліквідації тих банків, рішення по яких скасовані судами.

У серпневому «Огляді банківського сектору», який був підготовлений Національним банком України, зазначається, що починаючи з березня, пандемія COVID-19 та пов'язані з нею карантинні обмеження ускладнили роботу банківського сектору. На тлі пандемії COVID-19, не зважаючи на подальше здешевлення кредитів, попит як бізнесу, так і населення на кредити знижувався, що призвело до зменшення кредитного портфеля банків. Прибуток банків за перше півріччі 2020 року становив 23,8 млрд грн, що на 23,4 % менше, ніж було за аналогічний період минулого року. Головним чинником зменшення прибутку було відрахування до резервів. Вони у другому кварталі зросли порівняно з першим кварталом у 2,8 раза – до 13,1 млрд гривень. Найбільшу суму сформував АТ КБ «ПриватБанк».

У подальшому головним викликом для прибуткової діяльності банків будуть втрати від погіршення якості кредитного портфеля. Точна оцінка кредитних втрат за результатами кризи все ще неможлива через невизначеність із темпами відновлення окремих секторів і тривалістю кредитних канікул. Тому підвищені обсяги відрахувань до резервів зберуться у третьому та четвертому кварталах. Водночас очікується, що процентні та комісійні доходи банків надалі зростатимуть, тому в цілому за результатами року банківський сектор має залишитися прибутковим.

За оцінками Національного банку України, у майбутньому існує висока ймовірність посилення пруденційних вимог до капіталу банків.

Так, передбачалось, що протягом 2020 – 2023 років банки за рахунок інструментів основного капіталу сформують буфер консервації капіталу (з 01.01.2020 – 0,625%, з 01.01.2021 – 1,25%, з 01.01.2022 – 1,875%, з 01.01.2023 – 2,5%) та буфер системної важливості (з 01.01.2021 він мав становити 1,5% для АТ «Укресімбанк» та АБ «Укргазбанк» та 2% для АТ КБ «ПриватБанк» та АТ «Ощадбанк»).

Разом з тим, у зв'язку з нестабільністю на світових ринках і запровадженням в Україні карантину та обмежувальних заходів, пов'язаних із поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19), Національний банк України відтермінував вимогу дотримання банками буферу запасу (консервації) капіталу та буферу системної важливості. Про нові дати активізації буферів капіталу Національний банк України має повідомити окремо та завчасно.

Попри відтермінування вимог по дотриманню буферів, банки мають зберігати наявний запас капіталу для забезпечення власної стійкості та покриття можливих втрат. Національний банк України рекомендує утриматись від розподілу капіталу на виплату дивідендів допоки ефект від наслідків обмежень, спричинених поширенням коронавірусної хвороби, можна буде оцінити детальніше.

Крім того, Фонд гарантування вкладів фізичних осіб оцінив ризики, що існують на сьогодні в банківській системі України та порівняв їх зі своїми фінансовими можливостями на 12 поточних місяців. Сума накопичених Фондом коштів свідчить про те, що до кінця поточного року Фонд буде в змозі здійснити виплати вкладникам неплатоспроможних банків без додаткового залучення коштів із державного бюджету. Проте вже в 2021 році можливе виникнення дефіциту коштів у сумі близько 8 млрд гривень. Фонд не має змоги впливати на зазначені ризики в банківській системі України, тому оцінює свої фіскальні ризики на такому рівні. Вірогідність реалізації таких ризиків є помірною і реалізація їх можлива лише в умовах важкого зтяжненого погіршення економічного стану в країні.

Ураховуючи вказане, в подальшому з метою мінімізації впливу на показники державного бюджету фіскальних ризиків, пов'язаних із функціонуванням фінансового сектору, є необхідним:

- прискорення реалізації стратегії реформування державних банків;
- прискорення реалізації заходів, спрямованих на поступовий вихід держави із банківського сектору;
- впровадження ефективних механізмів для роботи з непрацюючими кредитами;
- забезпечення контролю кредитних ризиків та ефективного банківського нагляду;
- продовження запровадження макропруденційних нормативів, які спрямовані на посилення стійкості банківської системи до можливих шоків;
- поглиблення співпраці з міжнародними партнерами.

ФІСКАЛЬНІ РИЗИКИ, ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ ЛІКВІДАЦІЄЮ НАСЛІДКІВ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ ТЕХНОГЕННОГО, ПРИРОДНОГО ТА ІНШОГО ХАРАКТЕРУ

За оцінкою Державної служби з надзвичайних ситуацій, у 2021 році ймовірність настання фіскальних ризиків, пов'язаних із ліквідацією наслідків надзвичайних ситуацій є низькою.

Так, за даними останніх 10 років спостережень в Україні щороку в середньому реєструється: 170 – 190 надзвичайних ситуацій (далі – НС), збитки від яких становлять близько 580 млн грн на рік (мінімальна сума збитків завданих НС – 102,75 млн грн у 2011 році, максимальна – 1625,8 млн грн у 2019 році).

Розподіл матеріальних втрат від НС знаходиться в дуже широкому діапазоні і не має кореляції з кількістю НС. Зокрема, у 2019 році Україна зазнала збитків від НС на суму понад 1625,8 млн грн (що в 3,3 раза більше ніж у 2018 році).

З резервного фонду державного бюджету на ліквідацію та запобігання НС за усередненими показниками минулих періодів щороку виділяється близько 700 млн гривень.

Аналіз небезпек і загроз техногенного та природного характеру, виникнення надзвичайних ситуацій свідчить, що за останні 10 років тенденцій до їх збільшення або зменшення не спостерігається.

Стан техногенної і природної безпеки відносно стабільний, проте спостерігається негативний вплив змін клімату, який призводить до збільшення суми завданих НС збитків, насамперед від гідрометеорологічних НС та НС унаслідок пожеж в природних екосистемах.

Розрахований прогноз основної тенденції показує, що у 2020 році можливе виникнення 130 – 145 НС, у 2021 році – 117 – 144 НС. Песимістичний прогноз вказує, що можлива кількість НС може досягти 191 НС у 2020 році, та таку саму кількість у 2021 році.

При цьому, враховуючи різні сценарії прогнозу, кількість НС природного характеру знаходитиметься в діапазоні 75 – 114 НС у 2020 році, 78 – 126 НС у 2021 році, а кількість НС техногенного характеру – в діапазоні 49 – 67 НС у 2020 році, 46 – 56 НС у 2021 році.

З метою запобігання виникненню надзвичайних ситуацій Державна служба з надзвичайних ситуацій спільно із центральними та місцевими органами виконавчої влади здійснює прогнозування ймовірності виникнення НС, забезпечує в межах повноважень проведення навчань і тренувань з питань цивільного захисту, залучення гуманітарної та міжнародної допомоги тощо.

ПЕРЕЛІК
суб'єктів господарювання, з якими можуть бути пов'язані найбільші фіскальні ризики

Код згідно з ЄДРПОУ	Найменування суб'єкта господарювання
Кабінет Міністрів	
20077720	АТ «НАК «Нафтогаз України»
21515381	ДП «Енергоринок»
43068454	ДП «Гарантований покупець»
Мінекономіки	
37243279	АТ «Державна продовольчо-зернова корпорація України»
Мінфін	
00100227	НЕК «Укренерго»
Міненерго	
24584661	ДП «НАЕК «Енергоатом»
20588716	ПрАТ «Укргідроенерго»
32402870	ДП «Регіональні електричні мережі»
14309787	ДП «Східний гірничо-збагачувальний комбінат»
32359108	ПАТ «Лисичанськвугілля»
33426253	ДП «Селидіввугілля»
32087941	ДП «Мирноградвугілля»
32320594	ДП «Первомайськвугілля»
34032208	ДП «Шахтоуправління «Південно-донбаське № 1»
33839013	ДП «Горецьквугілля»
32323256	ДП «Львіввугілля»
Мінінфраструктури	
40075815	АТ «Українська залізниця»
Державне космічне агентство	
24381357	ДП «Укркосмос»
14308368	ДП «ВО ПМЗ ім. О. М. Макарова»
НАК «Нафтогаз України»	
30019801	АТ «Укртрансгаз»
ДК «Укроборонпром»	
31821381	ДП «НВКГ «Зоря»-«Машпроект»
14310299	ДП «Харківське конструкторське бюро з машинобудування ім. О. О. Морозова»